

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
14/2017
8. apríl 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

DOBRY ANJEL Z POPRADU
SI VESELO LIETA ZA NAŠE
Strana 4.

VEĽKOŠŤ NÁRODA
NIE JE V POČETNOSTI
Strana 5.

SVOJU DOMOVINU OPŮŠŤA
VEĽA MLADÝCH A VZDELANÝCH
Strana 6.

DEFORMOVANÁ DEMOKRACIA
A JEJ NEPODARENÉ DETI
Strana 8.

SPISOVATEĽ DUŠAN SLOBODNÍK
ODOLAL NEPRÁVOSTIAM DOBY
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovenský parlament napokon vytvoril ústavný rámec na zrušenie Mečiarových amnestií. Nebol to výsledok celospoločenskej objednávky – ale úspešná hra lobistických skupín, ktoré nikdy našu krajinu nemilovali. Stačí si pripomenúť, kto bol nositeľom „akože“ celospoločenského tlaku. Iniciátorom bol Ján Budaj, ktorý sa do Národnej rady Slovenskej republiky dostal na chrbte neštandardnej strany OĽaNO, teda bez akejkoľvek poctivej stránickej práce v štruktúrach politického subjektu alebo medzi ľuďmi. Mimochodom, meno rovnakého znenia sa nachádza v zložkách Štátnej bezpečnosti označené dokonca ako A – agent s krycím menom Domovník. Svoju politickú agendu perfektne naplánoval v období premiéry slovenského filmu Únos, ktorý ani zďaleka nepíše udalosť tak, ako to bolo so zavraždením Michala K. ml. do zahraničia či smrťou Róberta Remiáša. Pripojil sa aj prezident Andrej Kiska, expremiérka I. Radičová, americký veľvyslanec na Slovensku. Podporili ich herci a publicisti. Stredoškôlci dokonca vyhlásili na apríl celoslovenský protest. Takmer všetky médiá tomu vytvorili správne prostredie a téma bola na svete. Bolo rozhodnuté. Už sa len pridali koalíčný MOST – Híd, ktorý trvalo presadzoval zrušenie Mečiarových amnestií, a niektorí vplyvní politici z vládnucej strany SMER-SD. Pripravovaný scenár sa začína naplňať. Účel svätí prostriedky. Čo na tom, že iniciátori zavádzali slovenskú verejnosť a hrali ľuďom na city. Ved' vyšetrovanie vraždy Remiáša bolo ukončené, že skutok sa nestal ešte v roku 2006. V minulom roku vyšetrovanie dokonca obnovili. Teda amnestie vyšetrovaniu nebránia.

V parlamente z vládnej koalície jedine poslanec Anton Hrnko zo SNS verejne vyhlásil, že sa nebude podieľať na búraní právneho a politického systému, kampaň nazval lynčom a prirovnal k päťdesiatym rokom komunistickej totality. Vždy som presadzoval názor, že každý zodpovedný vinník musí byť potrestaný. Ale na základe platného práva. Týmto rozhodnutím sa na morálku prihliadalo viac ako na právo. Možno pomôžeme poškodeným, ale aby sme nevytvorili v budúcnosti iných poškodených viac...

Maroš SMOLEC, šéfredaktor SNN

Slovákov neubúda, dramaticky sa však mení veková štruktúra obyvateľov

Zlý demografický vývoj znepokojuje

Jan ČERNÝ – Foto: Emil SEMANCO

K 31. decembru 2016 mala Slovenská republika 5 435 343 obyvateľov. V minulom roku sa u nás narodilo 57 557 živých detí a zomrelo 52 351 osôb. Prírodný prírastok obyvateľstva tak dosiahol 5 206 osôb. Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 3 885 osôb (pristáholo sa 7 686 a vystáholo 3 801 osôb). Celkový prírastok obyvateľov Slovenska bol 9 091. Tieto najaktuálnejšie informácie o demografickom vývoji sú zo zdrojov Štatistického úradu Slovenskej republiky. Podľa nich sa u nás vlni narodilo o 1 995 detí viac ako rok predtým.

Na prvý pohľad to znie dobre – negatívny trend v pôrodnosti z uplynulých rokov sa veľmi pomaly zvrátil do plusových čísel. Ide však len o letný pohľad. Pozornejší rozbor naznačuje nemenný a negatívny trend starutia našich obyvateľov

■ VYTRVALO STARNEME

Starutie populácie je najzávažnejším demografickým problémom Slovenska. Priemerný vek mužov u nás bol vlni sedemdesiatšesť rokov, žien osemdesiat rokov. Starutie obyvateľstva je podľa vedenia ŠÚ SR dôsledkom viacerých zmien, ako je napríklad zníženie pôrodnosti či odkladanie materstva do vyššieho veku. Aj keď bude v budúcnosti rokoč počet obyvateľov SR mierne rásť, zvyšovať sa bude aj starutie. Polovica obyvateľstva Slovenska buď siaha na hranicu veku štyridsať rokov, alebo je aktuálne už staršia. Znamená to tiež, že sa vyrovnal podiel detí vo veku 0 – 14 rokov s podielom osôb v postprodukčnom veku 65 plus.

Inštitút informatiky a štatistiky do roku 2050 predpokladá pokles počtu obyvateľstva. Už v roku 2020, teda o tri roky, podľa stredného variantu by počet

Slovenky privádzajú na svet málo detí, demografický vývoj v SR je neuspokojivý.

obyvateľov Slovenska mal klesnúť pod päť miliónov a v roku 2050 dokonca až takmer o milión v porovnaní s dneškom. V najoptimistickejšom prípade sa bude

prírodný úbytok pohybovať na úrovni zhruba päťtisíc osôb ročne. Nedeje sa však nič výnimočné, podobnými zmenami prechádzala celá západná aj východná

Európa. Z tohto pohľadu je vývoj u nás úplne normálny.

■ POTVRDZUJÚ TREND

Demografickými prognózami sa zaoberá aj Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. Na základe jej výskumov vekovú štruktúru obyvateľov Slovenska vypočítanú na rok 2030 bude charakterizovať výrazný prírastok šesťdesiatpäť a viacročných obyvateľov (z 11,39 percenta v roku 1999 na 19,48 percenta). Početnosť v kategórii 15 – 64-ročných klesne v roku 2030 na 65,92 percenta oproti 68,80 percenta v roku 1999. Početnosť vekovej kategórie 0 – 14-ročných v tejto prognóze klesne na úroveň 14,60 percenta v porovnaní s 19,81 percenta v roku 1999.

Ďalšie odhady možno vykonať iba na základe ďalšieho, teda najbližšieho sčítania obyvateľstva. Potrebuje ho celá Európa a malo by sa uskutočniť v roku 2020. Ak by sme u nás na Slovensku zachovali desaťročný cyklus sčítaní, potom u nás by to bolo v roku 2021. Niektoré členské štáty EÚ začali s prípravou tohto sčítania už dávnejšie. O konkrétnej podobe sčítania u nás sa má rozhodnúť v tomto roku, aby bol následne dost' veľký časový priestor na jeho prípravu.

3 OTÁZKY PRE:

docenta Stanislava HARANGOZÓA, laureáta Ceny Fondu výtvarných umení

Tvorí s ľahkosťou obrazy istoty a ľudskosti

• Patrite k tým majstrom palety na Slovensku, ktorí azda najčastejšie predstupujú pred verejnosť s výstavnými projektmi. Ťažko by sme tu vymenovali, kde všade u nás aj vo svete mohli milovníci umenia vidieť vaše diela a koľko pôct a uznani ste si svojim vytrvalým výtvarným úsilím vydobyli. Vlnajší rok bol pre vás určite aj v tomto smere nezabudnuteľný a zrejme i jedinečný.

Sedemdesiatka je taký životný medzník, ktorý si zaslúži obzretie aj pár ozdobných prívlastkov. Jubileum som si prikráslil autorskými výstavami Oravské pastorále v Galérii Schürger v Trvdošine, Poéziou farieb v Národnej banke Slovenska a napokon aj profilovým konceptom v Pálfiho paláci na Zámokovej ulici

v Bratislave. Potešilo ma zaradenie medzi nositeľov Identifikačného kódu Slovenska, Zlatá medaila rektora UK a tiež Cena FVU za celoživotnú tvorbu.

• Vráťme sa k spomínanej jubilejnej výstave. Jej kurátor L. Moza na vernisáži nešetril uznávanými hodnoteniami, vyzdvihol vašu pedagogickú činnosť, disponovanosť na takmer všetkej techniky a žánre výtvarnej práce, bravúru kresby, pôsobivé diela do architektúry aj vaše skvelé pastely, o ktorých neraz zaznieva, že sú dokonalé...

Podpísal by som jeho vyjadrenie o tom, že aj keď svet smeruje ku globalizácii, umenie vždy bude jedinečné a iné. Aj preto, aby budúce civilizácie cezeň videli naše

životy. Zneistená a neraz i zmätená „moderná myseľ“ ľudstva umenie potrebuje už len pre nádej. Preto je a zostane také žiadané a žiaduce.

• Čo sa práve rodí vo vašej myšli a v podstrešnom ateliéri na Štúrovej ulici?

Na prvom mieste sú vždy existenčné, chlebové otázky, zabezpečenie vlastnej prezentácie a tiež čím sa predstaviť na kolektívnych prehliadkach Umeleckej besedy slovenskej – na výstave Koloria na Bratislavskom hrade, na jej pokračovaní v Liptovskom Jáne i na mojom opätovnom návrate pod umelecky pohostinnú strechu Slovenského inštitútu vo Varšave, čo bude oedho v máji...

Zhováral sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 15 – 16/2017
SI PREČÍTAŤE

■ Národný umelec Ignác Bizmayer sa v tvorivej sile dožíva deväťdesiatich piatich rokov
■ Prezident A. Kiska prelietal do Popradu a späť vládnym špeciálom takmer milión eur
■ Slovenský parlament vykonal ústavný krok k zrušeniu tzv. Mečiarových amnestií

Žeby aj v Katolíckych novinách zabúdali na Božie prikázania? Filmom útočia na slovenskú štátnosť

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Kresťanskodemokratické hnutie je smutným príkladom zneužitia náboženského cítenia ľudí v politike. Nemôže teda prekvapíť ani politikárčenie týždenníka Katolícke noviny (KN), ktoré si hrdo uvádzajú, že sú tradičnými novinami súčasného kresťana. V čísle 12 uverejnili článok o rozhodnutí najvyššieho súdu EÚ, že zamestnávateľi nemusia svojim zamestnancom povoliť nosenie náboženských symbolov počas výkonu práce. Článok sa zaoberá konkrétnym stanoviskom Súdného dvora Európskej únie (EÚ) zo 14. marca tohto roku, ktoré bolo odpoveďou na odvolanie sa dvoch moslimských žien z Francúzska a Belgicka, ktoré dostali výpoveď zo zamestnania, pretože trvali na nosení tradičnej moslimskej šatky hidžáb.

Islamská kultúra a jej náboženstvo dostali v EÚ zelenú. Známe sú prejavy moslimov proti hanobiteľom ich náboženstva. Sú neúprosní. Ako si my kresťania chránime naše kresťanské symboly u nás doma v Európe? V týchto dňoch nábožensky založenú verejnú rozhorčilo zneužitie sochy Panny Márie v hre Natálka, naštudovanej Slovenským národným divadlom. V „tradičných novinách súčasného kresťana“ sa však neobjavila ani zmienka o tomto útoku na symbol kresťanstva. Neozvali sa ani biskupi

prostredníctvom Konferencie biskupov Slovenska. No v čísle 11 vyšiel článok Ako nám uniesli spravodlivosť, ktorý v podtitule uvádza: „Najznámejší únos v dejinách Slovenskej republiky kraluje slovenským kinám...“

■ KOMU VERIŤ?

V novinách „súčasného kresťana“ by sa nemala propagovať lož. No už pojem „únos“ nie je pravdivým vyjadrením skutku. Vo všetkých oficiálnych dokumentoch sa uvádza, že ide o zavlčenie. Ale

únos znie emotívnejšie a propagatori tejto kauzy robia všetko preto, aby zaútočili na city ľudí. Autorka článku ďalej konštatuje, že do kín sa dostáva celovečerný film, „ktorý prináša pravdivý obraz doby divokých deväťdesiatych rokov na Slovensku“. Autorka tým zdieľa názor s mainstreamom, hoci predkladateľka návrhu na zrušenie Mečiarovej amnestie tvrdia, že to robia preto, aby sa skutok zavlčenia vyšetril a aby sa verejnosť dozvedela pravdu. Ak je však film pravdivým obrazom tej doby, a teda aj zavlčene-

nia Michala Kováča ml. do cudziny, načo sa majú politici zaoberať zrušením amnestie? Čomu má verejnosť veriť? Politikom alebo tvorcom filmu?

O čo v podstate kauzou vyrobenou pred takmer dvadsiatimi rokmi

ide, nie je spravodlivosť pre Michala Kováča ml. Ten si už od roku 1999 užíva pozície na ministerstve zahraničných vecí a s nimi spojenú imunitu. Za podvod na Technopole ho Dzurindova vláda „odmenila“ vyslaním do zahraničia v diplomatickej funkcii. Ale to Katolíckym novinám neprekáža. Naopak, vyzdvihujú skutočnosť, že „po dvadsiatich rokoch konečne niekto našiel odvahu, aby túto zahanbujúcu kauzu novodobých dejín Slovenska sfilmoval“.

■ O KOVÁČA NEJDE!

A o to ide. Nie o Kováča. Kováč bol iba použitý na diskreditáciu ľudí, ktorí si dovolili založiť samostatný štát. A ukazuje sa, že KDH sa prepozičňuje na vytváranie napätia a rozvratu v slovenskej spoločnosti.

„Film chce len zobrazíť realitu doby, v ktorej sa formovala moderná Slovenská republika,“ zdôrazňujú KN. Inými slovami, treba túto modernú Slovenskú republiku poslať na smetisko dejín. Autorka článku priam rukolapne s týmto odkazom narába. Uvádza: „Eufória z nového roku pomíne tak rýchlo, ako prišla.“ Eufória z Nového roku 1993!

Ujde sa chovom pôvodných plemien i menším sadom Podpory dostanú aj menší gazdovia

Štefan ZLATOŠ – Foto: Štefan KAČENA

Ministerstvo pôdohospodárstva rozširuje pravidlá poskytovania podpory v súvislosti s opatreniami Programu rozvoja vidieka. Po novom tak budú môcť o podporu požiadať aj chovatelia slovenských plemien oviec cigája a zošľachtená valaška či ovocinári so sadmi s nižším počtom stromov a krov.

Chov národných plemien oviec cigája a zošľachtená valaška má na našom území dlhú tradíciu. „Žiaľ, ich počty v posledných rokoch klesajú. Práve ony sú pritom vďaka svojej odolnosti vhodné do ťažších podhorských podmienok Slovenska. Pomáhajú uchovávať ráz krajiny, vytvárajú pracovné miesta a sú súčasťou nášho kultúrneho dedičstva,“ zdôvodnila rozhodnutie ministerka Gabriela Matečná.

■ VZÁCNÉ CHOVY

Obe autochtónne plemená oviec zároveň vytvárajú vysokokvalitné produkty s preukázateľným priaznivým vplyvom na zdravie

obyvateľov. Náklady na ich chov sú však značne vyššie vzhľadom na ich nižšiu produktivitu. Chov však často nedosahuje vysokú úžitkovosť, a preto sa od neho postupne ustupuje. „Vďaka ich zaradeniu podporíme poľnohospodárstvo aj v náročnejších oblastiach a budeme môcť naplno využívať pôdu a jej hodnoty, ktoré nám ponúka,“ pripomenula ministerka pôdohospodárstva.

Ministerstvo rozširuje aj podporu v Integrovannej produkcii v ovocinárstve o kategóriu sadov s nižším počtom jedincov na hektár. Do podpory okrem terajšej kategórie produkčných sadov pribudnú ostatné sady, ovocné druhy pritom

zostávajú zachované. O podporu môžu požiadať aj ovocinári so sadom s minimálne štyristo stromami jadrovin na hektár (doteraz len v prípade produkčných sadov s minimálnym počtom tisíc stromov na hektár), minimálne tristo stromami broskyň a marhúl na hektár (doteraz pri produkčnom sade minimálne šesťsto stromov na hektár) či minimálne päťtisíc jedincov brusníc na hektár (doteraz desaťtisíc v rámci produkčných sadov).

■ ÚHOROVANIE PŮDY

Ďalším z opatrení je doplnenie podmienky úhorovania ornej pôdy v ekologickom poľnohospodárstve.

Naši predkovia využívali na regeneráciu pôdnej úrodnosti úhorovanie pôdy. V trojhonnej sústave hospodárenia (ozimina – jarina – úhor) bol úhor dôležitou zložkou osevného postupu. Platba na hektár ornej pôdy je nateraz 153 eur – je to platba za ekologickú produkciu rastlinných komodít. No niektorí slovenskí ekologickí poľnohospodári sa rozhodli úhorovať ornú pôdu v domnienke, že za ňu dostanú 153 eur na hektár. Preto bolo do nariadenia doplnené, že platba v roku úhorovania nebude nijaká platba, keďže nevzniká žiadna strata na produkcii.

■ BRAZÍLSKE MEMENTO

Od čias prístupových, negociačných rokovanií k Európskej únii sú slovenskí poľnohospodári v Európe stále odsúvaní nabok. Našťastie, za obdobie uplynulého roka nastalo viacero významných pozitívnych zmien. Sú o to dôležitejšie, o čo viac stúpa význam domácej produkcie v sektore potravín. Denne sme totiž nechcenými

svedkami toho, ako nás zahraničie zaplavuje nekvalitnou produkciou, neraz až za hranicou možného poškodenia zdravia konzumenta. Brazílske mäso je najnovším dôkazom.

VŠIMLI SME SI

Lesy Slovenskej republiky a národný cyklokoordinátor Peter Klůčka budú vzájomne viac spolupracovať pri rozvoji cyklotrás na lesných cestách. Vyplýva to z podpísaného Memoranda o spolupráci pri rozvoji cyklistickej dopravy a cykloturistiky na Slovensku.

Cestovný poriadok cykloturistom

„Cieľom tohto memoranda je ukázať náš spoločný záujem na rozvoji cykloturizmu a v neposlednom rade aj turizmu v podmienkach štátneho podniku,“ vysvetlil generálny riaditeľ štátneho podniku Lesy SR Marián Staník. Zámerom je tak podľa neho viac sa otvoriť verejnosti.

V súčasnosti je na Slovensku cyklistika na vzostupe a ľudia o ňu majú väčší záujem aj na lesných cyklotrásach. Memorandom by sa teda mala dosiahnuť väčšia spolupráca pri budovaní nových cyklotrás. Konkrétne pri rozhodovaní, ktoré lesné cesty sa môžu využívať na cykloturistiku. Zároveň by sa mali vzájomne obidve strany viac informovať o tom, čo sa v lese deje. Napríklad o ťažbe a inej činnosti zo strany Lesov SR a tiež o rôznych plánovaných hromadných cyklistických akciách zo strany cyklozdružení.

Inštitucionalizovaná spolupráca sa bude týkať aj šírenia osvetu o cykloturistike, teda informovania o tom, ako sa správať na cyklotrásach na lesných cestách. Lesy SR plánujú vytvoriť takzvaný passport cyklotrás. Teda zistiť ich stav, kedy vznikli a ako vznikli a pristúpiť k nim tak, aby boli legálne a použiteľné pre verejnosť. Celkovo na Slovensku v súčasnosti existuje takmer päťnásťtisíc oficiálnych cyklistických trás.

Zo spolupráce lesníkov a cyklokoordinátora vzíde pravdepodobne aj dlhoočakávaný „návštevny poriadok“ v našich lesoch. Ešte donedávna totiž vznikali časté konflikty medzi cyklistami, turistami a lesníkmi v rôznych situáciách i navzájom. O želanom „lesnom“ poriadku vás budeme informovať čoskoro, mal by stanoviť akési „pravidlá premávky a pohybu“ na lesných cestách a chodníkoch.

Ján ČERNÝ
Foto: archív autora

Významná vedecká jazykovedná konferencia v bratislavskej univerzite

Henrich Bartek v jazykovede a kultúre

Slovenský ústav v Ríme, Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Únia slovenských spisovateľov a umelcov žijúcich mimo územia Slovenska a občianske združenie Libri Historiae uporiadali v stredu 22. marca 2017 medzinárodnú vedeckú konferenciu na tému Henrich Bartek v jazykovede a kultúre.

Vedecké podujatie sa konalo pri príležitosti dvoch okrúhlych výročí univerzitného profesora PhDr. Henricha BARTKA, význačného slovenského

vydávala Matica slovenská, a neúnavného bojovníka za plnohodnotné práva slovenského jazyka v prvej Česko-Slovenskej republike, obetavého popu-

osobnosti a dielu tohto významného predstaviteľa slovenskej jazykovedy a kultúry v 20. storočí, ako aj výber z jeho celoživotného diela. Konferen-

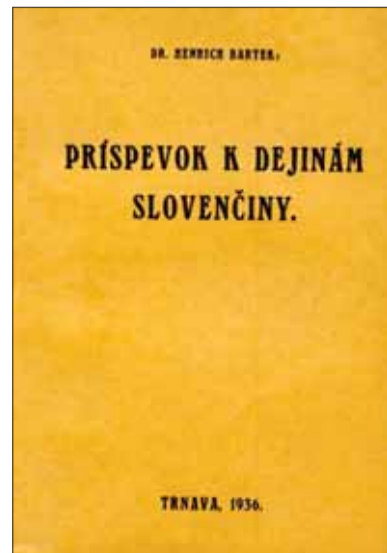

jazykovedca a nezabudnuteľného kodifikátora spisovnej slovenčiny, spoluzakladateľa a mnohoročného redaktora prvého slovenského jazykovedného časopisu Slovenská reč, ktorý

ČO INÍ NEPIŠU

larizátora poznatkov o slovenčine, zapáleného organizátora kultúrneho života a pohotového publicistu. Na vedeckej konferencii vystúpili s referátmi poprední slovenskí jazykovedci, o. i. Ján Kačala, Renáta Hlavatá, Július Lomenčík, Martina Kopecká, Ján Kralčák, Jaromír Krško, Jozef Pallay, Ivor Ripka, historici Róbert Letz, Jana Žumarová, Mária Grófová, Ľubomír Ďurina, Jozef Rydlo a predstavitelia kultúrnej obce, v ktorých osvetlili mnohostranné pôsobenie Henricha Bartka v slovenskej jazykovede a kultúre a poukázali na jeho jedinečný vklad do formovania spisovnej slovenčiny, jazykovej kultúry aj kultúrpolitické situácie na Slovensku v druhej tretine 20. storočia.

Z vedeckého podujatia organizatori vydajú jubilejnú reprezentatívnu publikáciu, zahŕňajúcu tematicky jednotný súbor štúdií venovaných

cia sa uskutočnila v budove Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

(red)

Vytrvalá špirála angažovanosti

Maroš M. BANČEJ

S termínom angažované umenie sme sa stretávali najmä pred rokom 1989. Generácia mne blízkych tvorcov, ktorá vstupovala do literatúry začiatkom osemdesiatych rokov, tento termín veľmi dobre poznala, aj keď pre vtedajších dvadsiatnikov už „angažovanosť“ päťdesiatych či normalizačných sedemdesiatych rokov bola sice temnou, no občas aj tragikomickou epizódou. V tom čase bola literárna súťaž Wolkrova Polianka vychyteným a prestížnym podujatím pre celú komunitu mladých básnikov a poetiek. Ako ideologická nadväzba slúžila vždy nejaká téma. Zjazd alebo okrúhle výročie, ktoré si „verchuška“ rozhodla pripomenúť. Zhodou okolností začiatkom osemdesiatych rokov pripadol tento povinný cvik na výročie SNP. Veľká časť autorov, ktorí sa do súťaže prihlásili, „angažovaný text“ jed-

noducho do zásielky nezaradili. Je pravdou, že ho zaradili väčšinou tí, ktorých poézia pre zmenu nestála za veľa. Výnimkou bola istá naša známa, talentovaná poetka, ktorá takpovediac išla na istotu a báseň venovanú SNP do súboru textov zaradila. Objektívne musím povedať, že spomínaná báseň bola napísaná profesionálne, nepodliezala ideologickým dogmám, skrátka, porota si oddýchla a s pokojným svedomím udelila mladej poetke prvú cenu. V tom čase výhra na Wolkrovej Polianke znamenala okrem iného aj to, že laureát mal pootvorené dvere do tých niekoľkých vydavateľstiev, ktoré vydávali poetické debuty. Zákonite potom nasledoval knižný debut spomínanej autorky a kritika aj čitatelia ho prijali mimoriadne priaznivo. My z mladých autorských kruhov sme si neskôr spomínanú devu v dob-

rom doberali, ako napísala „angažovanú“ báseň, a ona nám s úsmevom odpovedala, že to bol z jej strany taký malý literárny žart.

Trochu odbočím a nechám čitateľom na uváženie, či možno považovať aj angažovanú báseň

KOMENTÁR

o Víťazom februári z pera nedávneho vrcholného slovenského politika tiež za literárny žart... Ono totiž nebola angažovanosť ako angažovanosť. V spomínaných časoch sme veľmi presne rozlišovali, kto urobil viac-menej jednorazový „povinný ideologický cvik“ a kto si na „angažovanej tvorbe“ vybudoval kariéru v niektorej štátnej inštitúcii. Takzvaní profesionálni angažovaní tvorcovia jednoducho mali smolu a nemali miesto v názorovo síce nekompaktnej, ale

morálne celistvej societe nielen mladých autorov. Oni ho v podstate ani nehládali. Združovali sa do vlastných klanov „angažovaných“, strážili si svoj postup po kariérnych rebríčkoch trebárs na Slovenskom ústrednom výbore socialistického zväzu mládeže (SÚV SZM), chodili na nám nedostupné zájazdy do „kapitalistickej cudziny“ a podobne. Osemdesiate roky uzavreli udalosti v novembri 1989. Nielen naša generácia, ale aj naši starší tvoriví kolegovia verili, že takzvaná angažovanosť v mene jednej povinnej idey sa skončila. Každý tvorca môže, ba do istej miery musí byť angažovaný, ale už sám za seba a za svoje názory. Pokiaľ je nábožensky založený, bude stavať na kresťanskej duchovnosti. Ekológ na environmentálnych základoch, hedonista na zmyselnosti a tak ďalej. Už nijaké výhody, už nijaké umlčovanie iných z pozície majiteľov toho „správneho postoja“.

Zdá sa však, že špirála angažovanosti je večná. Pokiaľ aspoň v prvej polovici deväťdesiatych rokov nebola viditeľná, v súčasnosti je viditeľná doslova hrozivo. Akurát sa zmenil slovník v rámci takzvanej novej korektnosti. Už nie vedúca úloha strany, komunisti

ako revolučný predvoj a socialisticky internacionalizmus. Tieto termíny nahradila idea všeobjímajúcej Európy, ústretový postoj k takzvanej inakosti až za hranice pozitívnej diskriminácie, genderové vývršky, LGBT agenda a, samozrejme, multikulturalizmus. Ekonomickú podmurovku už neposkytuje SÚV SZM na bratislavskej Pražskej ulici, ale z rôznych čudných zdrojov platené organizácie takzvaného tretieho sektora a neziskové organizácie, ba pri vhodnej konstelácii aj štátna správa. No a trestom za „nekorektnosť“ a nedostatočnú angažovanosť už nie je poznámka v kádrových materiáloch. Mainstreamové médiá sa už postarajú, aby dotčný hriešnik mal problémy v zamestnaní, ak nie priam stopnutú kariéru. Veď tie médiá vlastnia tí, ktorí „novú angažovanosť“ vidia ako ideálny prostriedok na ohlupovanie nás a ich následnú manipuláciu. Preto sú národné štáty predpotopným prežitkom, multikultúrne sa obohacujeme až do sebazničenia a vlastenectvo je vlastne jedným stupňom k nacionalizmu a následne fašizmu, ako nás poučili „angažovaní mladí ľudia“ na nedávnom že vraj protifašistickom zhromaždení v Bratislave.

Diskreditáciami proti štátu

Eva ZELENAYOVÁ

Od pohrebu exprezidenta Michala Kováča neprejde deň, aby sa v médiách neobjavil útočný článok na Mečiara a HZDS. Deje sa tak napriek tomu, že hnutie aj expremiér nepôsobia v aktívnej politike. Každá slušná spoločnosť by si zakladateľov štátu ctíla a venovala im zodpovedajúcu pozornosť. Lenže záujem o Mečiara a HZDS nepramení z vďačnosti za štát, skôr naopak.

Rozoberanie štátu cez rušenie amnestií zrejme nesleduje nijakú spravodlivosť. Veď na to, aby sa záujemcovia dozvedeli pravdu o zavlečení Michala Kováča ml. do cudziny, by stačilo, ak by generálny prokurátor dal pokyn na odtajnenie vyšetrovacieho spisu. O tom však nikto z nich nehovorí. Ani o prednovembrovej minulosti Jána Budaja, oživovateľa snáh o zrušenie Mečiarovkej amnestie. Podľa jeho

bývalých nadriadených v bratislavskom podniku Technické služby bol nedotknuteľnou osobou chránenou ÚV KSS. Napokon poslanec Anton Hrnko, ktorý bol v politike aj v rokoch vlády Vladimíra Mečiara, sa odmietol podieľať na deštrukcii štátu pro-

POZNÁMKA

stredníctvom rušenia Mečiarovkej amnestie.

Nemožno si nevšimnúť, že hlavnoprúdové médiá do omrzenia účelovo omieľajú kauzy Mečiarovkej vlády. Lenže nie pravdivo. Ak by o nich informovali pravdivo, neboli by nijaké kauzy. Napríklad rokovanie parlamentu z 3. na 4. novembra 1994 nazvali noc dlhých nožov, v ktorej vraj vládna moc neumožnila opozícii získať miesta v kontrolných orgánoch. Obsadenie výboru pre životné pro-

stredie, ktorý okrem predsedníčky tvorili výlučne poslanci opozície, stalo sa ukážkou nedemokratickosti nastupujúcej moci pod vedením Mečiara. Pravdou však je, že prostredníctvom tohto výboru, v ktorom mala opozícia absolútnu väčšinu, mohla kontrolovať všetko, na čo si zmyslela. A že hojne využívala túto výhodu, svedčí celý rad kontrol od verejnoprávnej televízie cez rezort obrany až po obvodný výbor v bratislavskej dvojke, ktorý poskytol byty pre štátnych úradníkov.

Je zaujímavé, že od vzniku káuz až podnes ich hlavnoprúdové médiá interpretujú rovnako. Propagandisticky. A ešte zaujímavejší je fakt, že v rokoch 1994 – 1998 boli namierené proti vláde Mečiara a na uchopenie moci a v súčasnosti opäť zohrávajú tú istú úlohu proti vláde Roberta Fica. Sulík celkom otvorene hovorí o tom, že SaS je pripravená zostavovať

vládu. A nikomu neprekáža Sulíkovo stretávanie sa s omilosteným podvodníkom z kauzy Technopol Mariánom Kočnerom v čase, keď viedol NR SR.

„Noc dlhých nožov, únos, Gaulieder a Remiáš“ – to sú nástroje v rukách odporcov slovenskej štátnosti. Narábajú nimi už dvadsať rokov. A aby nezostala nepovšimnutá ani kauza Gaulieder, niekto ju pripomenul najdrsnejším spôsobom, ako sa len dalo – smrťou exposlanca. Pohotovo ju zmedializoval Peter Tóth, niekdajší novinár úzko spolupracujúci s Gauliederom i s tieňovým šéfom tajnej služby Pittnerom. Neskôr sa ukázalo, že od roku 1998 päť rokov pracoval súběžne v redakcii Sme aj v SIS. Tóth teda znovu otvoril kazu Gaulieder ako protiústavný akt vylúčenia poslanca z parlamentu. Gaulieder sa však písomnou formou vzdal mandátu poslanca NR SR. A ústavnou povinnosťou parlamentu bolo zobrať jeho žiadosť na vedomie. Tak sa aj stalo. Dzurindova vláda odškodnila nielen Kováča mladšieho, ale aj Gauliedera. Anton Hrnko bol v tom čase opozičným poslancom. Jeho vyjadrenie k amnestiám je silné a naznačuje, čo sa asi v tom čase dialo v štáte, najmä na strane opozície.

AKO BOLO, ČO BOLO

Nie je nič strašnejšie, ako keď musí rodič pochovávať vlastné dieťa. Zažili sme to na pohrebe Petry, dcéry spisovateľa Petra Štrelingera. Slzy neprehítala len jej umelecká súpútnička Tamara Heribanová, ktorá sa prekonávala pri reči na rozlúčku. Cítili sme ich všetci. Keď Peter milovanej dcére zahral naposledy na fujare, nástroj slovenských bačov v jeho rukách zaplakal. Na záver predniesol Jozef Šimonovič báseň, ktorú napísal žiľiaci otec. Končila sa slovami: Tvoja čierna labuť / pláva po obzore, / v nekonečnom mori času / a v zobáku nám nesie / zelenú ratolesť / na zmierenie... / aby sme nesmútili, / že si odišla.

Pri týchto slovách sa mi vybavili iné verše: Na starej vetve nový kvet maličky. / Ranu si musím pozastrieť / A novou piesňou znieť a znieť / Jak večne sladké husličky. Svoju smrť vedu synovi ich venoval pred sedemdesiatimi siedmimi rokmi básnik Andrej Žarnov. Pod týmto umeleckým menom tvoril a publikoval známy patológ profesor MUDr. František Šubík. Jeho

prvorodeného syna Ivana skosil tuberkulózný zápal mozgových blán. Čo musel v sebe prekonať otec lekár, ktorý sám uskutočnil pitvu svojho dieťaťa... Spisovateľka Margita Kániková odci-

Šubík navrhol prednostu Ústavu pre súdne lekárstvo pri Slovenskej univerzite v Bratislave, českého profesora Hermana Krseka. Nemci ho pre národnosť odmietli. Minister vnútra Alexander Mach

Bol to len zlomok ohrozených, ktorých chránil profesor Šubík. Po vojne ho obvinili za svedectvo v Katyni. Na rozdiel od iných členov komisie svoj podpis neodvolal. Obvinili ho,

dii Zločin v Katyni a jeho české a slovenské súvislosti napísal, že aj Čecha žijúceho na Slovensku profesora Krseka poctili Nemci dôverou pri odhaľovaní stalinských zločinov. V ukrajinskej Vinnici odkryli v masových hrobách 9 432 mŕtvol miestnych občanov, ktorých príslušníci NKVD vystrieliť v rokoch 1937 – 1939. Po vojne sa na Krsekovo háklivé svedectvo zabudlo. Dokonca mu udelili vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu a Rad práce.

Prečo si dovoľujem popri veľdúchovi slovenskej poézie Žarnovovi spomenúť spisovateľa Petra Štrelingera? Ich osudy a dielo sú rôzne. Majú však spoločnú lásku k vlasti. Prvého v čase neslobody ohrozovali na živote a vyštvali za hranice, druhého v čase demokracie na suverénom Slovensku iba vykopli z roboty. Potom je tu bolesť zo straty dieťaťa, ktorú Žarnov vypsieval veršami: Až, až syn môj rokmi zavoniať / jak kvietok májový, / spomeň si svoju smutnú stráž / spomeň si, jak slzou smiech i žiaľ / Nad detskou hlávkou krvácal, / Spomeň, jak bolo tatovi.

O najväčšej bolesti rodičov

Peter VALO

tovala primára Jána Grujbára: „Zúčastnil som sa na Ivankovej pitve, ktorú robil jeho otec ako ošetrojúci lekár. Bolo dojemné pozeráť sa, ako jemne pracoval a preparoval každý kúsoček. Všetci prítomní sme nemohli zadržat slzy...“

V roku 1942 vymenovali profesora Šubíka za prednostu Zdravotného odboru na ministerstve vnútra. O rok neskôr objavili Nemci masové hroby v Katyni. Požiadali slovenskú vládu o vyslanie odborníka do komisie na vyšetrovanie vražd tisícov poľských dôstojníkov. Profesor

nariadil, aby do Katyne cestoval Šubík. Komisia, v ktorej pracoval, vydala svedectvo, že zločin má na svedomí Stalinova NKVD. Profesor v Katyni ochorel na salmonelózu. Liečil sa v nemocnici v Humennom, kde bol riaditeľom spomínaný Ján Grujbár. U neho pracovali aj lekári židovského pôvodu, ktorých sem umiestnil práve profesor Šubík – MUDr. Ervina Tramera vymenoval za primára, MUDr. Beck pôsobil na infekčnom a internistovi MUDr. Haasovi, ktorý konvertoval na kresťanstvo, bol sám krstným otcom.

že zakazoval výkon povolania židovským lekárom, ale Lekárska komora zdokumentovala, že ich za Šubíkovej éry pracovalo v zdravotníctve viac ako predtým. Na jeho obranu vystúpili básnici Ján Smrek a Laco Novomeský. Po dva a polroka väzenia vzali Františkovi Šubíkovi profesorský titul. Dovolili mu robiť patológa v Trnave, kde ho šikanovala ŠTB. Nuž nečudo, že skvelý lekár a básnik opustil za dramatických okolností aj s rodinou vlasť. Pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel v USA. Len tak na okraj: český historik Mečislav Borák v štú-

SEBAOBRAHA

Tohto roku koncom januára vo Vajnoroch pri Bratislave slávnostne otvorili regionálne veliteľstvo NATO (NFIU), aj keď až po už existujúcom stredisku v Trenčíne, ktoré má riešiť problémy s minami a nástražnými systémami. Nový styčný tím Aliancie vo Vajnoroch by mal začať naplno fungovať od júna 2017. Informovala o tom hovorkyňa ministerstva obrany Danka Capáková. Ceremoniál za účasti zástupcu predsedu Vojenského výboru NATO Stevensa Sheproa, ďalších zástupcov NATO a ministra obrany SR Petra Gajdoša (nominant SNS) sa uskutočnil bez prítomnosti médií.

O nás bez nás?

„Hoci je Slovensko členom NATO, dokonca ani v tomto prípade to neznamená, že je jeho povinnosťou rozmiestňovať vojenské základne so zahraničným kontingentom na svojom území,“ zdôraznil kedysi premiér R. Fico a podotkol, že chce iniciovať referendum o danej otázke, keď ho „niekto prinúti“, aby to urobil. Odtedy už však zrejme zmenil názor a centrum NATO už máme aj pri hlavnom meste SR. Môžeme teda ešte nesúhlasit s prítomnosťou cudzích vojsk na našom území?

Druhého februára tohto roku odhlasovali poslanci v Národnej rade SR vyslanie 152 slovenských vojakov pod rúškom výcviku, ktorý sa má konať len niekoľko desiatok kilometrov od ruskej hranice, do Lotyšska. Slovenskí vojaci by mali byť v tejto krajine od apríla 2017. Desiateho februára 2017 obyvatelov Prešova a Sabinova prekvapil pohľad na prechádzajúci nákladný vlak plný americkej vojenskej techniky. Jeho náklad nebol typický, viezol bojové vozidlá pechoty, americké transportéry Bradley, veliteľské vozidlo M 577, nákladné autá FMTV, pásové obrnené transportéry a tanky...

V marci 2017 sme sa dozvedeli zo zahraničných médií o vyhlásením novom tendri na webových stránkach vládnych zákaziek v USA. Podľa dokumentu obsahujú objednávky práce, ktoré na slovenskom území smerujú k príprave a výstavbe nových objektov a tiež k modifikácii, oprave či obnoveniu existujúcich. USA chce vydať na modernizáciu vojenskej infraštruktúry, respektíve na projektové dokumentácie až päť miliárd dolárov. Treba poznamenať, že projekt zahŕňa prípravné práce na výstavbu nových objektov i na modifikáciu, opravy alebo rekonštrukciu existujúcich vrátane letísk, skladísk pohonných hmôt, kasární, inžinierskych komunikácií, opravovní, administratívnych budov a iných amerických vojenských objektov.

V dokumente sa uvádza, že minimálne jedna zmluva musí byť uzavretá s americkou spoločnosťou alebo so spoločným podnikom spoločnosti USA a krajiny, v ktorej sa bude vykonávať stavba. Zákazku môže vyhrať iba americká spoločnosť, pričom musí byť schopná komunikovať so slovenskými úradmi v našom jazyku. V tendri ide najmä o naplánovanie a dizajn vojenských zariadení, ďalšie plánovanie, rôzne topografické mapy a prieskumy. Dokumenty predkladané na výberové konanie musia potvrdzovať odbornú a technickú spôsobilosť, spresňujú autori zákazky. Od vykonávajúcich spoločností je požadovaná skúsenosť, znalosť miestnych špecifických pomerov a schopnosť pracovať s veľkými projektmi. Termín zmlúv je tri až päť rokov. Otázka znie, či práve toto pomôže zachovať mier pre Európu, a teda aj pre Slovensko...

Robert LANDIS

Viliam JABLONICKÝ na internete zbiera, triedi a rozširuje fakty

Ako sa triedi kúkoľ od pšenice

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív autora

Viliam JABLONICKÝ učil dejiny kultúry a filmu na viacerých našich univerzitách, napísal stovky článkov do slovenských i zahraničných časopisov, bol vo filmových, televíznych i literárnych porotách, pokúšal sa aj o vydateľskú činnosť. Okrem dvoch vlastných knížiek autorsky prispel do vyše pol stovky kolektívnych titulov a niekoľkých dokumentárnych filmov.

• Venujete sa už pomerne dlho činnosti, ktorú akosi supľujete niektoré štátne inštitúcie. Zbierate a zverejňujete cez internet informácie, ktoré sa neobjavia v tzv. médiách hlavného prúdu. Čo vás k tomu priviedlo?

Moje viacročné úsilie vyplýva z potreby vyplniť priestor, ktorý mi vo verejnom diskurze chýbal a chýba. Pred časom som slovenskú spoločnosť nazval nedialogickou, čo ju značne hendikepuje a sťahuje nadol, vzhľadom na jej možnosti. Našťastie, internet a rôzne podoby sociálnych sietí otvorili aj nám prehlbnejší priestor na skutočné pluralitné presadzovanie a súperenie názorov. Odstránilo to monopolizáciu a triedenie informácií pre vyvolených a menej vyvolených, akoby druhoradých občanov. Na našom kontinente, ktorý kedysi bol pupkom sveta, sa deformovane v rôznych etapách vývoja pracovalo a dodnes zápasí s kľúčovou predstavou slobody, rovnosti a bratstva. Aj keď sme sa už doma značne posunuli v posledných rokoch dopredu v snahe o dialóg ako základný fenomén funkčnej demokracie, médiá, a najmä naše verejnoprávne, nesplňajú svoje zo zákona určené úlohy – informačné, národné a kultúrne, napriek tomu, že ich platíme. A v iných médiách, tváriacich sa mienkotvorne, okato trčí kopyto mocenských, politických a ekonomických záujmov majiteľov, ktorí svoje zisky a kapitál nechcú veľmi premieňať na blaho Slovenska.

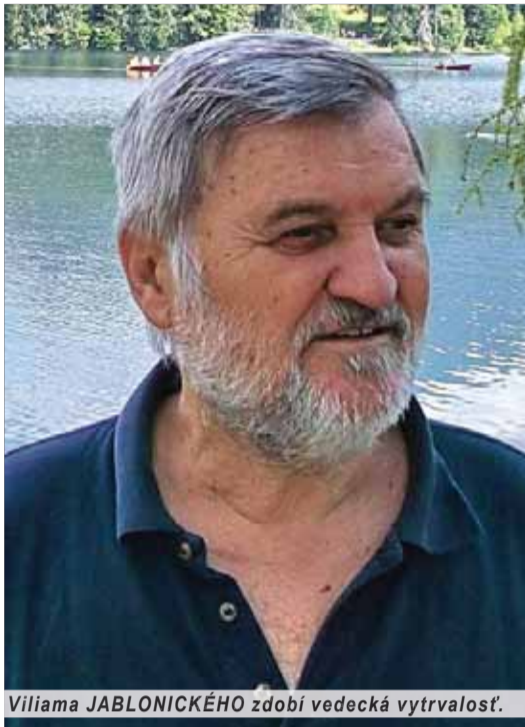
• Nie ste vo svojom informačnom úsilí osamelý?

Osamelý nie som. Som samotný, ale nie sám. Podobné modely informovania a otvárania problémov s nepriamou výzvou k prehlbnejším diskusiám tu boli, kedysi sa o ne pokúšal tiež solitérne a angažovane docent J.

• Nie je to ľahká práca, navyše je aj podmienená schopnosťou analyzovať a syntetizovať rôznorodé informácie. Je tu dostatok objektívnych alebo aspoň faktograficky bohatých zdrojov, z ktorých sa dá čerpať?

Robím to spontánne a nezištné, ale aj bez akýchkoľvek obmedzení, navyše iba doplnkovo k mojej publicistike a viac akademicky i polemicky zameraným písankám, ktorých témy sú dominantne kultúrno-historické. Hoci mi to zaberá čoraz viac času, môj občasník Výber VJ, ktorý kedykoľvek môžem vydať, ale aj ukončiť jeho činnosť, vlastne chce len upozorniť na niektoré významné podujatia, texty a idey, ktoré spontánne nachádzam na internetových sieťach a portáloch, upozorňujú ma na ne priatelia i známi, objavujú sa v diskusiách čitateľov aj v hlavných médiách. Umožňujú mi zamerať sa na kľúčové texty, aj keď sú názorovo vytesňované na okraj, a preto kvôli hodnotovej hierarchii treba o ne viesť stály zápas a dostávať ich do centra spoločenských úvah i korekcií každodenných súbojov. Adresujem texty aj parlamentu, vláde, médiám, angažovaným a mienkotvorným jedincom i skupinám, s ktorými som na bližšej i vzdialenejšej či úplne vzdialenej platforme. Až tak veľa možností na slovenskej pôde nemám, našťastie, existujú viaceré zdroje, preto vstupujem aj na českú pôdu, ktorá je o čosi rozvinutejšia, informovanejšia, ale občasne aj na nemeckú, poľskú, ruskú i americkú. Sledujem mediálne zaznamenané diskusie, ale aj kvalitné knihy, ktoré pomenovávajú a prehlbujú náš domáci kontext v rôznych rozmeroch a významne prispievajú k diskusiám a polemikám, ktoré zväčša na web stránkach nie sú najhlbšie, originálne a prenikavé. Preto ich treba nielen veľmi triediť, ale aj odkazovať na iné zdroje.

• Aby sme čitateľom osvetlili nielen vašu motiváciu, treba povedať

Viliama JABLONICKÉHO zdobi vedecká vytrvalosť.

Vlnka. Dlho systematicky robil rešerš všetkej tlače a médií zaoberajúcich sa napätiami i konsolidáciou v slovensko-maďarských vzťahoch bývalý šéfredaktor budapeštianskych Ludových novín v najlepších časoch existencie, a možno to robí až dodnes, Imrich Fuhl, donedávna na webových stránkach oslovma.hu. Pravdaže, nemôžem obísť aj kedysi podľa mňa najlepší týždenník Výber, do ktorého som sporadicky externe prispieval najmä výberom i prekladmi zahraničných textov z kultúrnej oblasti, čo posúvalo naše vedomie aj napriek patronátu cenzúry a autocenzúry do roku 1989.

• Ako znalec umenia a s ním spojeným historickým vývojom kultúry ako vidíte súčasnosť slovenskej tradičnej, ale aj súčasnej tvorby?

S tradíciu a historickosť kultúry sa nevyrovnávame najlepšie, ani s jej možnosťami inovovania a aktualizovania, čo ukazuje nielen TV cyklus Zem spieva. Zreteľný je široký nástup mladej a strednej literárnej i filmovej generácie, a hoci už dosahuje ojedinele významnejšie medzinárodné ocenenia, skutočným majákom by mala byť tvorba nášho v súčasnosti najvýznamnejšieho filmára Pavla Barabáša. Zdá sa, že u ostatných ešte musí tvorba dozrieť, aby dosiahla spoločenskú významnosť a estetickú zrelosť dobových diel Š. Uhra, D. Hanáka, J. Jakubiska, ktorým však ideológia a cenzúra nedovoľovala slobodne dýchať.

• Ako vnímate pôsobenie okolitého, povedzme nadnárodného vplyvu na budúcnosť slovenskej tvorby v rôznych podobách?

Pri najtalentovanejších nemám obavy. Presadiť a živiť sa pokúšajú však aj veľmi priemerní až podprie-merní, ktorí sa neraz až agresívnou ctižiadostou dostávajú k verejným financiám. Viac očakávam od širokého zázemia, ktoré by mali tvoriť nové diela slovenských historikov, filozofov, sociológov či politológov, ktorí v analýzach a syntézach by mali výraznejšie triediť kúkoľ od pšenice, aby podnecovali a motivovali seba aj iných k mimoriadnym autorským výkonom.

MEDZI NAMI

Je to čierne na bielom: máme najdrahšieho prezidenta v ére samostatnosti Slovenskej republiky, ktorému veľkoryso platíme súkromné lety vládny špeciálom. Také mrhanie štátnymi prostriedkami si môžu dovoliť iba africkí vládcovia. Vedeli sme to, okrem Denníka N a Sme sa o tom písalo v novinách a časopisoch, rovnako v bulvárnych plátkoch i v komentároch serióznych médií. Zdalo sa, že je márna akákoľvek kritika – z úradujúceho prezidenta vytvárali hlavné mienkotvorné médiá mýtus posvätnéj kravy, najlepšej hlavy štátu, akú sme kedy mali. Až teraz po iniciatíve parlamentu a správe ministra vnútra Roberta Kaliňáka sa potvrdilo, že Andrej Kiska tri roky nehorázne využíval vládnu letku na súkromné cesty.

Číslo sú alarmujúce. Od 1. marca 2015 vyštartoval vládny špeciál Jak 40 na žiadosť prezidenta na súkromný let do Popradu a z Popradu 319-krát! Ak by sa započítali aj Kiskove lety z roku 2014, sekera zaťatá do štátneho rozpočtu by predstavovala sumu deväťstôpätidesiatpäťtisíc eur. Veľkopanské spôsoby pána prezidenta sa neskončili len letmi z Bratislavy do Popradu, ale ministerstvo vnútra zaevido-

valo aj sedem jeho letov na trase Poprad – Košice, čo je len stodvanásť kilometrov, ktoré sa dajú zvládnuť autom za hodinu. Tieto údaje však treba spresniť: Na to, aby mohla letka splniť želanie prezidenta, muselo letieť prázdne lietadlo z Bratislavy do Popradu, tam vyzdvihnúť pasažierov

Dobrý anjel lieta za naše

Ludovít ŠTEVKO

a odviezť ich do Košíc. Neskôr ich muselo vziať späť do Popradu a opäť prázdne sa vrátiť do hlavného mesta. Prezident zneužíval vládny špeciál Jak 40 aj inak. Zaletel si na hokej do neďalekej Ostravy aj na lyžovačku s poľským prezidentom Andrejom Dudom, aj na poklepanie základného kameňa mrakodrapu vo Varšave. Mimočodom, v developerskej firme, ktorá stavia mrakodrap, pracuje jeho dcéra Natália...

Kiskovi zaručiť popularitu osvedčeného ludomila, ktorý zo svojej kapsy pomáha občanom v núdzi. Ján Baránek zhodnotil správanie prezidenta s trpkosťou, ako sa politológ vyjadruje iba zriedkavo: „Hrať divadlo pred ľuďmi, že rozdáva plat a na druhej strane takto miňať úplne bezbožne, to nie je dôstojné, aby sa hlava štátu takto správala. Je to vyslovené pokrytectvo.“

Predseda parlamentu Andrej Danko vyzval Kisku, aby zaplatil škodu, ktorú spôsobil papalášskym zneužívaním funkcie. Je jasné, že prezident si súkromné lety nezaplátí. Má na to kopu výhovoriek. Napríklad že mu

považuje za samozrejmosť. Z úradu odlietal za rodinou vo štvrtok a do úradu priletel v pondelok. A vraj prezident pracuje dvadsaťštyri hodín! Na pokrytecké divadlo rozdávania prezidentského platu sa treba pozrieť aj z tohto uhla a nazvať veci pravým menom. Dobré vymyslený marketing mal

lety odporučil samotný minister Kaliňák s odôvodnením, že piloti musia mať nalietaný vyšší počet hodín. To je v podstate pravda, lenže minister vnútra sotva mohol povedať prezidentovi, že by bolo vhodné, aby si piloti vládnej letky udržiavali kondíciu na pravidelnej trase Bratislava – Poprad, keď na vládnom lietadle Jak 40 mali nalietaných viac hodín, ako vyžadovali predpisy. Taký súkromný cestovný poriadok by nemohol Kiskovi odporučiť ani posledný úradník na ministerstve vnútra. Prezident ako bývalý úspešný spolujazdec štyroch úžerníckych spoločností je naozaj taký naivný, že nevie rozlíšiť štátne peniaze od súkromných?

Nech už bola parlamentná diskusia o privátnych letoch Andreja Kisku akokoľvek búrlivá a politicky motivované vystúpenia opozičných poslancov proti Kaliňákovi a predsedovi parlamentu akokoľvek účinné, k meritu veci treba povedať, že nemorálne správanie prezidenta nemôže ospravedlniť ani zbor prezidentských poradcov, ani celý zástup dām z mimovládnych organizácií, ani zahmlievanie prisluhujúcich médií. Je to čierne na bielom zapísané do análov: druhá, odvrátená tvár „dobrého anjela“ je farizejská a neetická, až z toho voličov Andreja Kisku musí bolieť hlava.

Srbi si pripomenuli osemnásťte výročie bombardovania Alianciou NATO

Veľkosť národa nie je v početnosti

Martin JARINKOVIČ – Foto: archív SNN

Srbi si 24. marca pripomenuli osemnásťte výročie vojnových udalostí, počas ktorých Aliancia NATO bombardovala sedemdesiatosem dní vtedajšiu Zväzovú republiku Juhoslávia. Srbský národ osamotený vo svojej viere v spravodlivosť sa pred osemnástimi rokmi postavil proti presile bezprávia a vzdoroval najsilnejšiemu vojenskému zoskupeniu vo svete. Srbi tak dokázali, že veľkosť národa nespočíva v jeho početnosti.

Bombardovaním sa symbolicky skončilo v Srbsku 20. storočie plné omylov, krivd a tragédií. Málokto, aj väčší národ si v tom dynamickom období dokázal udržať svoju tvár a nezohol hlavu pred zlom. Srbi v tomto zmysle patria k výnimočným národom. Nezľakli sa presily v roku 1914, nezohli hlavu pred Hitlerom za druhej svetovej ani pred Stalinom po druhej svetovej vojne a nepokľakli ani pred hrozbami paktu NATO. Za svoju slobodomyšľanosť však zaplatili najvyššiu cenu – cenu mnohých ľudských životov.

Kým v prvej svetovej vojne Srbsko stratilo vyše milión životov – štvrtinu populácie, a v druhej svetovej vojne vyše pol milióna, počet obetí agresie pred osemnástimi rokmi doteraz nebol presne určený. Odhady a počty sa rôznia, dnes sa najčastejšie hovorí o dvetisícpäťsto stratených životoch. Následky bombardovania však stále trvajú. V tejto súvislosti sa málo hovorí o náraste ochorení, ako je leukémia, rakovina či rôzne deformity novorodencov v súvislosti s použitím bômb s ochudobneným uránom. Počet obetí bombardovania sa tak zrejme nikdy neuzavrie. Toxické následky bômb zabíjajú v Srbsku naďalej.

■ V GRDELIČSKEJ ROKLINE

Centrálna spomienková ceremónia sa tohto roku uskutočnila pri železničnom moste cez Grdeličskú roklinu, ktorý sa stal terčom útoku NATO 12. apríla 1999. V čase útoku na most prechádzal ním vlak, ktorý bomby zasiahli, a zahynulo v ňom päťnásť cestujúcich, medzi nimi aj deti. Začiatok bombardovania pripomenul symbolický prejazd lokomotívy správdzaný zvukom sirén. K zhromaždenému davu sa prihovarili premiér

Hrob obete bombardovania – trojročnej Milice Rakičovej.

Zničený most cez Grdeličskú roklinu, kde bomby zasiahli vlak s civilistami.

Aleksandar Vučić, ako aj prezident bosnianskej Republiky Srbskej Milorad Dodik. Premiér Vučić podľa srbských médií pripomenul počet obetí a rozsah škôd po bombardovaní, ktoré sa odhadujú na tridsať až sto miliárd

dolárov. Vo vystúpení, ktoré vysielala Rádiotelevízia Srbska, odznelo, že okrem materiálnych škôd Srbi stratili ešte omnoho viac, stratili životy vyše dvoch tisíc civilistov a skoro tisíc vojakov a policajtov.

Zničený most v Novom Sade.

„Stratili sme Marka Simiča, ktorý mal dva roky, trojročnú Milicu Rakičovicu, deväťmesačnú Bojanu Tošovicu, pätnásťročnú Sanju Milenkovicu, ako aj Julijanu, Oliveru, Stefana, Dajanu... celkom sedemdesiatdeväť detí. Ak by som dnes či vtedy mohol, dal by som všetko za tie detské životy, niet nič hodnotnejšie.“ zaznelo v premiérovom vystúpení. „Chceli nás v tých dňoch zničiť, zrušiť a ponížiť nás všetkých, jedno malé Srbsko. Chceli zabiť Srbsko a jeho deti. Ale zachovali sme si hrdosť a dôstojnosť. Jedna malá krajina ostala nepokorená...“ Premiér na záver zdôraznil, že Srbsko sa nestane členom Aliancie, ktorá, ako podčiarkol, „tak zúroveň ničlia našu krajinu a zabíjala naše deti“.

■ PEVNOSŤ KALEMEGDAN

Okrem centrálného spomienkového aktu prebiehali ďalšie memoriálne podujatia po celom Srbsku. Vojenské múzeum v Belehrade umiestnilo do svojej exteriérovej expozície vojenskej techniky v areáli pevnosti Kalemegdan v Belehrade odpaľovaciu rampu s raketami pozemného protiletadlového raketového systému S-125 Neva, akým bol zostrelený americký neviditeľný stíhací bombardér F117A. Na spomienkovom akte sa zúčastnili aj veteráni – príslušníci 3. práporu 250. raketovej brigády PVO Vojska Juhoslávie, ktorí 27. marca 1999 spôsobili svetovú senzáciu zostrelením „neviditeľnej“ americkej pýchy.

Osemnásťte výročie spomínaných udalostí si pripomenuli aj v Čiernej Hore. Predstavitelia opozičných strán a hnutí bojujúcich proti vstupu krajiny do NATO kládli vence v Podgorici, Nikšiči a na ďalších miestach. Tradičné pripomenutie prvej obete bombardovania – vojaka Alexandra Stojčiča v kasárňach v Danilovgrade, však čierňohorská armáda nepovolila.

Bulharské voľby zmenu kurzu krajiny zrejme neprinesú

Staronové vedenie zostáva na čele

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

V nedeľu 26. marca sa v Bulharsku uskutočnili predčasné parlamentné voľby, ktoré však zrejme veľké zmeny neprinesú. Bulharsko bude s najväčšou pravdepodobnosťou pokračovať v doterajšom kurze pod staronovým vedením víťaza volieb – Bojka Borisova, lídra strany Občania za európsky rozvoj Bulharska (GERB).

Bývalá vláda B. Borisova odstúpila po prezidentských voľbách, v ktorých zvíťazil generál Rumen Radev. Ten kandidoval s podporou opozičnej Bulharskej socialistickej strany (BSP). V predčasných voľbách sa o podporu voličov uchádzalo dvadsaťšesť politických subjektov, z ktorých sa do parlamentu dostalo päť: GERB (33 percent), BSP (27 percent), Zjednotení patrioti (OP a strana tureckej menšiny (DPS) so zhodnou podporou po 9 percent a štvorpercentné kvórum tesne prešla aj populistická strana VOLJA biznismena Veselina Mareškiho, ktorý sa sám veľikášsky pasoval za „bulharského Trumpa“. Strana GERB podľa údajov Centrálny volebnej komisie zvíťazila v 18 z 28 bulharských oblastí, BSP v siedmich, prevažne severozápadných oblastiach a DPS v troch oblastiach obývaných tureckou menšinou. V celkovom hodnotení, ako konštatovali bulharskí analytici, socialisti oproti voľbám z roku 2014 strojnasobili svoj elektorát, lenže oproti prezidentským voľbám došlo k miernemu poklesu ich podpory.

■ MOŽNÉ KOALÍCIE

Uvedené výsledky ponúkajú niekoľko variantov možného vývoja.

Staronový víťaz volieb B. BORISOV.

Najpravdepodobnejším sa podľa bulharských médií zdá byť koalícia vláda strany GERB so Zjednotenými patriotmi (zoskupeními z troch národných strán). Tento variant by mal v 240-člennom Narodnom sabranii tesnú podporu 122 poslancov. Možným rizikom pre zostavenie takejto vlády, ako odznelo v Bulharskej národnej televízii (BNT1), by mohol byť nesúhlas z bruselskej centrály ľudovcov, ktorej členom je GERB. Možnou je aj širšia koalícia GERB – OP – VOLJA s podporou 134 poslancov, prípadne menšinová

vláda GERBU s tichou podporou OP. V hre je aj prípadná menšinová vláda GERBU s tichou podporou DPS, ako ponúkol jej líder Mustafa Karadaj, aby vyhodil zo sedla patriotov. Prípadnú veľkú koalíciu GERB – BSP vylúčila hneď vo svojej prvej reakcii po vyhlásení výsledkov volieb líderka BSP Kornelia Ninová, ktorá povedala, že chce byť alternatívou GERBU, s ktorým sa pre principiálne odlišné stanoviská nemôžu bulharskí socialisti zhodnúť. Zároveň dodala, že ak sa nepodarí Borisovovi v prvom kole zostaviť vládu pokúsi sa o to BSP.

■ TURECKÝ FAKTOR

V priebehu predvolebnej kampane došlo k zhoršeniu vzťahov s Tureckom pre podporu Ankary politickým aktivitám tureckej menšiny v Bulharsku. Toto miešanie sa do bulharských vnútropolitických záležitostí bolo v Bulharsku vnímané s nevladou. Angel Džambazovski z OP napríklad postoj R. T. Erdogana označil za hrozbu pre národnú bezpečnosť a územnú celistvosť Bulharska. Médiá dávali tureckú politiku voči Bulharsku do kontextu sporu medzi Ankarou a Berlínom či Amsterdamom a písali

o Erdoganovom pokuse o inváziu na Európu. Turecký faktor sa v kampani prejavil aj v rozpravách na zahraničnopolitickú tému. Predstavitel GERBU Toma Bikov napríklad v jednej debatae vyslovil stanovisko, že ak Bulharsko čaká podporu od EÚ vo vzťahu k Turecku, potom musí prejavíť solidaritu k EÚ pri sankciách a trende politiky voči Rusku, narážajúc pritom na socialistov volajúcich po zmene kurzu voči Moskve, ako aj na zlepšujúce sa turecko-ruské vzťahy. V konečnom dôsledku mal turecký faktor vplyv aj na výsledok volieb. Ako uviedol v povolebnej debatae na BNT1 analytik Haralan Aleksandrov, socialistom sa turecká karta vypomstila, lebo vystrašení voliči, našli oporu v GERBE. Borisov podľa neho zaujal pozíciu zmierovateľa upokojujúceho verejnosť, čo bol podľa neho geniálny ťah.

Ide o pragmatizmus víťaznej strany volieb. Jadro problému je v tom, že bulharský politický systém je svojou hybridnosťou podobný slovenskému modelu. V Bulharsku podobne ako na Slovensku došlo k mutácii tradičného pravo-favého hodnotového modelu, v ktorom pravica je konzervatívna a ľavica liberálna. Politológ Ognjan Minčev to vyjadril pomerne jednoznačne. Podľa neho je pravo-favé delenie v Bulharsku podmienené, pretože z hľadiska svetonázorového spektra je BSP – napriek tomu, že sa hlási k ľavici, najkonzervatívnejším subjektom a pravivcov GERB je skôr pragmatickou než ideovo ľudovou (rozumej pravivcov) stranou.

NA MARGO

Briti, či už ide o bývalých ministrov, alebo aj o čitateľov tamajších periodík, sa Rusov zrejme neboja. Bývalý minister financií vlády jej veľičenstva George Osborne sa Rusov určite nebojí, lebo prichádzajú na ostrovy s peniazmi... Pre Vnútroeurópana slovenského typu to môže dnes znieť hrôzostrašne. Pán Osborne, ktorý začal rokovaní o vystúpení Veľkej Británie z Európskej únie s presvedčením, že Londýn, kde je jedno z najmocnejších centier kapitálu – londýnska City, si poradí aj bez priameho členstva v spoločenstve, sa stal šéfredaktorom londýnskych novín Evening Standard.

Žriedla korupcie

Pán minister prišiel o kreslo len nedávno. Bol vo vláde Jamesa Camerona, ktorá padla v dôsledku referenda o vystúpení z Európskej únie; naďalej však zostáva poslancom Dolnej snemovne – teda ďalej pôsobí medzi ťažkými kalibrmi istej časti britskej politiky.

V matičnom týždenníku, pokiaľ mi len pamäť siaha, prvý raz píšeme o tom, kto je šéfredaktorom Evening Standardu, ba dokonca prvý raz sa zmieňujeme o tom, že takéto noviny v Británii vychádzajú. Dôvod je jednoduchý, ako takmer vždy, robíme to preto, lebo nikto iný sa s tým v mediálnej sfére na Slovensku nezaobrá. Majiteľom novín je totiž Jevgenij Lebedev – Rus, Moskovčan –, ktorý vo svojej vlasti finančne podporoval a ešte stále je akcionár aj na Slovensku známej opozičnej Novoj Gazety. Financoval ju vedno s posledným prezidentom zaniknutého Sovietskeho zväzu Michailom Gorbačovom. Novaja Gazeta je vytrvalo opozičná, kritická. Komu by sa v Bratislave (neboďaj) dostalo do rúk jej printové, tlačene vydanie, zistí, ako bez pardonu uverejňovala napríklad všetky víly a sídla, ktoré má k dispozícii terajší predseda vlády Dmitrij Medvedev. Osobne sa domnievam, že to muselo čitateľovi pohnúť žľocou. Kto sa usiluje mať prehľad o tom, čo si myslia odporcovia vládných mediálnych kanálov a televízií, na stránkach Novoj Gazety má naporuždi sarkastické komentáre o situácii v Rusku. Tie odhaľujú mnohé slabé stránky stále intenzívnejšej propagandy ruských televízií, ktoré sa hrdia, že majú v Európe a vo svete rozvetvené 250-miliónové publikum.

Jevgenij Lebedev zachránil aj iný známy britský denník The Independent. Ten už neunie sol straty papierového vydania a Lebedev z neho urobil životaschopné elektronické noviny. A tie sa stali aj základom časti spravodajstva jedných ruských elektronických novín. Z ich redakčných priestorov v objekte bývalej továrne som dovidel rovno do Kremľa naproti...

Najrozšírejší mesačník na svete Le Monde diplomatique nedávno uverejnil stať Tretia kolonizácia. V nej Lebedev hovorí o tom, ako mocné finančné centrá Západu kolonizovali svet celosvetovým korupčným systémom a že práve na Západe treba boj proti korupcii začať, ak má byť úspešný. Lebedev s ruským ekonomom Inozemcovom v tej stati dokazujú, že zdrojom a živiteľom korupcie v celosvetovom meradle sú práve metódy Západu a ich finančných centier.

Dušan D. KERNÝ

Štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Lukáš PARÍZEK

Domovinu opúšťa priveľa mladých a vzdelaných

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: autor a mzvaz

Počas polročného predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie bolo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v popredí mediálneho záujmu. Na informovanie o jednotlivých rokovaníach a podujatiach v tom čase sa akreditovalo vyše tisícštyristo novinárov, medzi nimi aj SNN. Agenda rezortu je, pravdaže, oveľa širšia, časť z nej je v kompetencii štátneho tajomníka Lukáša PARÍZKA. Zhovárali sme sa s ním pred jeho minulotýždňovými rokovaniami v Srbsku, kde značnú časť pracovného programu venoval aj našim krajanom. Výsledkom tejto cesty vyčleníme osobitný priestor.

• Je za vami cesta do Kene. Slovensko tam nie je nováčik, Slováci tu pôsobia už dlho. S akou perspektívou?

Keňa je pre slovenskú zahraničnú politiku úspešným príkladom toho, ako sa občianska spoločnosť podieľa na jej formovaní prostredníctvom filantropických a rozvojových aktivít. Som hrdý na to, že rozvojová spolupráca Slovenskej republiky s africkým kontinentom vznikala aj vďaka našim občanom. Slováci pôsobia v Keni už od druhej polovice deväťdesiatych rokov a pomáhajú miestnemu obyvateľstvu čeliť nielen útrapám, ale aj hľadať spôsob a cestu, ako žiť v dnešnom svete či už v oblasti vzdelávania, zdravotníctva, poľnohospodárstva, alebo rozvoja vidieka. Všetky aktivity smerujú k eliminovaniu chudoby. Prítomnosť slovenských dobrovoľníkov a podpora Kene prostredníctvom rozvojovej pomoci sú malými, ale dôležitými krokmi na vytvorenie priaznivých podmienok na život.

Mimochodom, práve táto pracovná cesta sa stala historickou, bola to prvá cesta najvyššieho ústavného činiteľa SR do subsaharskej Afriky. Súčasný svet je prepojený sociálnou sieťou, ktorá dokáže sprostredkovať zážitky a pohľady rôznych ľudí s hlbokým osobným rozmerom, a preto je skúsenosť Slovákov pre nás dôležitá aj pri vytváraní dlhodobých zahranično-politických stratégií.

• Odráža sa to aj pri obmedzovaní podnetov na migráciu?

Slovenská verejnosť by mala viac vedieť o živote ľudí v chudobných krajinách v Afrike a Ázii a aj o našich humanitárnych aktivitách. Celý svet sa zhoduje na tom, že najlepším spôsobom, ako efektívne a dlhodobo znížiť prílev migrantov do Európy, je vytvorenie príležitostí na dôstojný život priamo v krajinách, kde majú ľudia domov a korene. Slovenská republika sa drží tejto vízie už dlho a dostalo sa nám významného medzinárodného ocenenia. Európska komisia a členské krajiny EÚ podporili financovanie spoločnej iniciatívy V4, ktorá sa opiera o dobré skúsenosti slovenských projektov. Je to ďalší úspech slovenského predsedníctva. Veľmi sa mi napríklad páči projekt Ten Senses Africa pre pestovateľov kešu a makadamových orechov, ktorý zefektívnil spôsob ich pestovania, čo dáva dobré základy do budúcnosti. Multiplikačný efekt projektu umožnil pestovateľom naštartovať udržateľný rozvoj svojich fariem bez potreby dodatočných investícií. Týmto spôsobom sú farmári schopní zabezpečiť lepšie vzdelanie pre deti aj zdravotnú starostlivosť. Sú to všetko malé kroky v porovnaní s „veľkou“ globálnou politikou. Majú však reálny dosah na životy rodín v Keni a ich budúcnosť v krajine, kde sa narodili. Aj ďalej budeme v rámci našich možností podporovať podobné iniciatívy. Slovensko týmto zasluhuje patriť do medzinárodnej donorskej komunity a jeho dobrý obraz vo svete reprezentuje značka SlovakAid.

• Štáty V4 vložili do „antimigračného“ fondu tri milióny eur, z toho SR šesťstotisíc eur.

Slovenská delegácia vedená L. PARÍZKOM na stretnutí s krajanmi v Starej Pazove.

L. PARÍZEK a A. HRNKO v Nadlaku.

• Čo treba urobiť, aby verejnosť prijíjala túto činnosť ako samozrejmu a potrebnú?

Slovenskú republiku zastupujem na zasadnutiach rozvojového segmentu Rady EÚ pre zahraničné veci. Je to priestor, kde ministri členských krajín rokujú o témach udržateľného rozvoja, poskytovania rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci a riešenia globálnych výziev. Počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ sme venovali značnú pozornosť riešeniu príčin migrácie a súdržnosti politik pre rozvoj. Aktuálnymi témami sa stáva prepojenie energetiky a rozvoja či informatizácie spoločnosti ako dôležitého rozvojového faktora. Som hrdý na našu krajinu, že sme aktívne prispeli k prijatiu záverov Rady EÚ k týmto témam s akčným plánom pre ďalšiu spoluprácu.

Jednou z priorit Slovenskej republiky počas predsedníctva v Rade EÚ bolo podporiť a posunúť ideu udržateľnej migrácie. Prispeli sme do rozpočtu a cez finančné nástroje sme pomohli partnerským krajinám pôvodu alebo tranzitu utečencov vytvárať priaznivé podmienky na život tamojších komunít. Cieľom je znížiť masívny prílev ľudí do Európy, ale v nijakom prípade

by som tieto kroky nezhodnotil ako „antimigračné“. Zvereňovaný fond EÚ pre Afriku bol vytvorený na migračnom samite vo Vallette v novembri 2015 a Slovenská republika prispela sumou šesťstotisíc eur. Tento krok sme urobili spoločne s partnermi V4, keďže sme prispeli spoločnou sumou 3,14 milióna eura. Myslím si, že naša verejnosť by mala o týchto aktivitách vedieť viac.

• Ste v úrade rok a vo vašej pôsobnosti je aj otázka krajanov. Minulý rok bola zriadená Rada vlády pre krajanové otázky – je to obrovský komplex otázok, problémov, ako sú usporiadané vaše priority v tejto oblasti?

Rada vlády pre krajanové otázky vznikla 21. septembra 2016. Možno to vnímať ako prvý konkrétny výsledok posilnenia starostlivosti o zahraničných Slovákov, čo nám ukladá programové vyhlásenie vlády. Čoraz náročnejšie sme si uvedomovali, že štátna politika vo vzťahu ku krajanom a k Slovákom žijúcim v zahraničí potrebuje nové impulzy. Vo vedení Rady pôsobím ako podpredseda, predseda Rady je minister zahraničných vecí a členmi Rady sú aj štátni tajomníci rezortu školstva, kultúry, vnútra a financií. Na prvom zasadnutí Rady 30. novembra 2016 sa vedenie zhodlo na plnení úloh poradného a koordinačného orgánu vlády s tým, že rezort zahraničia je síce zodpovedný za výkon štátnej politiky voči našim krajanom, ale tiež v koordinácii s vecne príslušnými rezortmi. Riadenie danej úlohy považujeme za veľmi dôležité, keďže stále nedokážeme dostatočne naplniť vyhlásenie vlády v tejto oblasti. Najbližšie zasadnutie Rady sa uskutoční v apríli 2017.

K prioritám činnosti Rady patrí podchytenie generáčnych trendov a v koordinácii s ÚSZZ postupne meníme prístup vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na systémovom základe. Úlohy a oblasti krajanovej problematiky sa v ostatných desaťročiach výrazne zmenili. Prístup Slovenska má byť v pomoci a podpore, aby sme čo najviac dokázali zhodnotiť potenciál mladých ľudí v produktívnom veku v zahraničí, respektíve našich krajanov. Vo svete pôsobia mnohí odborníci a experti, ktorí môžu rozvíjať skúsenosti v spolupráci s materskou krajinou alebo po návrate domov na Slovensku.

Rada chce pomáhať pri tradičných prejavoch spolkového života našich krajanov, ako aj pri mnohých, doteraz roztrieštených aktivi-

tách. A to najmä politickou podporou, zrozumiteľnou komunikáciou, spoluprácou s ÚSZZ a účasťou predstaviteľov rôznych rezortov na krajanových podujatiach. Výsledkom by malo byť vytvorenie nového dlhodobého strategického partnerstva s krajinami, keďže zatiaľ je síce veľa dobrej vôle, ale málo systémovosti. O týchto témach hovorím aj s predstaviteľmi slovenských národnostných menšín a krajanových komunít v zahraničí alebo počas prezentácií krajanov na Slovensku. Nedávno som sa vrátil z medzinárodnej konferencie dolnozemskej Slovákov v rumunskom Nadlaku a predtým som navštívil krajanov v Srbsku.

• Zúčastnili ste sa na Stálej konferencii Slovákov žijúcich v zahraničí. Ako sa vyvíja, či mení štátna politika a priority starostlivosti o krajanov?

Štátna politika sa odvíja od prijatých záverov Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2016, ako aj v zmysle prijatej Koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu ku krajanom na roky 2016 – 2020. Vždy zdôrazňujem potrebu vzájomnej komunikácie medzi jednotlivými krajanovými inštitúciami, ako aj spoluprácu s ich materskou krajinou – Slovenskom. Posilňuje to národné povedomie, zveľaduje jazyk a kultúrnu identitu Slovákov v zahraničí a dlhodobo vytvára podmienky na poskytnutie si vzájomnej pomoci a súčinnosti za hranicami vlasti. Komunikácia a spolupráca umožňuje identifikovať problémy a výzvy v krajanovej komunite príslušného štátu a následne vymedziť proslovenský priestor v prirodzenom procese asimilácie. Je to aj vecou zodpovednosti voči našim predkom a úloha vo vzťahu k našim potomkom.

Som presvedčený, že proces zjednotenia podporí aj novozriadená Rada vlády SR pre krajanové otázky. Zvýšenie prostriedkov do dotačného systému o dvestotisíc eur (v porovnaní s rokom 2016) predstavuje celkom milión eur. Táto suma je dedikovaná na podporu projektov a aktivít krajanov v roku 2017, čo demonštruje množstvo príležitostí na naplnenie priorit štátnej politiky SR ku krajanom.

• Ako vnímate fakt, že našu vlasť opúšťa masa mladých ľudí? Doma je pritom zreteľný nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Isteže to nie je len problém rezortu, kde pôsobíte, ale iste sa na to dívate očami svojej generácie.

Problém emigrácie nie je pre Slovensko ničím novým, existuje na našom území od 19. storočia, keď sa začala prvá veľká vystaňovalecká vlna z Rakúsko-Uhorska. Teraz sme však nielen v demografickom, ale aj v sociálnom ohrození, keďže zo Slovenska nastáva významný odliv mladých ľudí a najmä tých s vynikajúcim vzdelaním. Za posledných pätnásť rokov každý rok klesá počet obyvateľov, pričom vyše polovica odchádzajúcich má menej ako tridsať rokov. Priemerne polovica tých, čo odišli medzi rokmi 2000 až 2012, sa vrátila do roku 2015. Z končiacich

Štátny tajomník MZV SR Lukáš PARÍZEK.

vysokoškolských študentov odchádza do zahraničia približne každý desiaty. Tento problém treba riešiť naprieč politickým spektrom. Verím, že vybudujeme dostatočne priazlivú krajinu, aby sa Slováci po tom, ako získajú skúsenosti v zahraničí, mohli vrátiť a rozvíjať svoj talent.

• Pôsobenie v oblasti diplomacie, zahraničnej politiky, medzinárodných vzťahov prináša dnes naliehavú otázku o európskej bezpečnosti a osobitne aj o vytvorení stabilných vzťahov s Ruskou federáciou bez ktorej, ako odznelo vo februári aj na Mnichovskej konferencii o bezpečnosti, nemožno úspešne riešiť európske problémy. Aký priestor tu má mať verejná diskusia?

V súčasnom svete treba, a zvlášť s Ruskou federáciou, viesť dialóg. V oblasti bezpečnosti nie je možné nájsť riešenia v rámci multilaterálnej spolupráce bez toho, aby sme neakceptovali najväčších globálnych hráčov, medzi ktorých Rusko jednoducho patrí. Napriek týmto skutočnostiam je ťažké viesť nezaujatú debatu, keďže propaganda a „online“ vojna sa stávajú súčasťou politiky v 21. storočí.

• Dá sa nájsť „zlatá stredná cesta“ pokiaľ ide o rozporuplný vývoj na Ukrajine v časti, kde sa nebojuje, osobitne ukrajinského štátu a vlády, ktorú podporujeme?

Pokiaľ ide o konflikt na Ukrajine, Slovenská republika trvá na dodržiavaní Minských dohôd a ich implementácii. Sme proti tomu, aby na Ukrajinu vznikol ďalší zamrznutý konflikt. V dnešnom multipolárnom svete sú vždy do riešenia zapojené viaceré krajiny, a preto by sme uvítali opätovný dialóg medzi NATO a Ruskou federáciou. Ukrajina je v zložitej situácii a je v prvom rade na nej, aby čo najefektívnejšie pokračovala v reformnom úsilí.

• Matica slovenská má nezapustiteľnú tradíciu a úlohu, ako môže v tejto modernej dobe byť najúčinnejšie súčasťou úsilia na posilnenie identity, kultúrnej ukotvenosti mladej generácie doma i za hranicami na úrovni modernej doby?

Od deväťdesiatych rokov s nástupom globalizácie a internetu panovalo presvedčenie o stieraní rozdielov medzi národmi a etnikami. Opak je však pravdou; online svet priniesol posilnenie národného povedomia medzi národmi a aj medzi našimi krajanmi mimo Slovenska. Matica slovenská, možno pre niekoho už archaická inštitúcia, môže z tohto ťažiť. Prostredníctvom nových komunikačných kanálov a sociálnych sietí môže pomáhať udržiavať národné povedomie Slovákov žijúcich v zahraničí a byť s nimi v intenzívnom kontakte. Toto je pre ňu najväčšia výzva – adaptovať sa na meniace prostredie a priniesť úžitok všetkým.

Neslobodno zabúdať, kto a ako historicky prispel aj k tejto slobodnej slovenskej jari

Štvrtstoročie matičných iniciatív národnej suverenity

Stanislav BAJANÍK – Snímka: archiv SNN

Štvrtstoročie matičných iniciatív pri obrane, ochrane a riešení novej slovenskej suverenity na jar v roku 1992 poskytuje priestor pripomenúť najmä mladšej matičnej generácii neodňateľné, nescudziteľné a nepremilčateľné zásluhy Matice slovenskej v dramatických obdobiach nášho národa.

Stalo sa tak v sérii matičných výstupov z „kabinetu na fórum“ od roku 1990. Po „horúcich udalostiach“ v Bratislave a v Uhrovci, kde sa uskutočnili Celonárodné zhromaždenia MS, Stretnutia Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch, prelomovom valnom zhromaždení MS, diskusiách o tzv. funkčnej federácii a dnes už historických matičných Memorandách (1990, 1991), volajúcich po novom jazykovom poriadku, zvrchovanosti a suverenity Slovenskej republiky, až po prioritné podujatie k 150. výročiu Memoranda národa slovenského (7. – 8. jún 1991 v Martine), kde už Matica slovenská verejne a otvorene vyzvala všetkých Slovákov doma i v zahraničí, „aby zjednotili svoje sily v zápase za plne suverénnu a samostatnú Slovenskú republiku“. Matica o týchto podujatiach a iniciatívach spracovala filmový dokument (1998) z dnes už nejestvujúcich, zlikvidovaných dokumentov STV a SFÚ, ktorý je pri príležitosti 25. výročia obnovení slovenskej štátnosti hodný na to, aby bol rozmmnožený a zaraďovaný do vysielania v televíziách. Pravda, vtedajšia solidarita a spo-

lupráca s národne a proštátne prezentovanými hnutiami, stranami ako Korene, Slovenská inteligencia, 61 krokov k slovenskej suverenite... Štúrova spoločnosť, NEZEZ, SSS, SNS, SSNJ a iné, reprezentovali nevidaný synergický efekt spojenia síl, najmä v Bratislave a vo väčších mestách na Slovensku. Celonárodné zhromaždenie MS Za jednotné Slovensko (Bratislava 11. marca 1991) okrem iného vyzvalo Slovákov na „občiansku zodpovednosť pred parlamentnými voľbami“, zbaviť sa „ľahostajnosti nad osudom vlasti“, „ľahostajnosti nad osudom vlasti“, vzájomnému pochopeniu v zložitých, ale riešiteľných politických, ekonomických, sociálnych pomeroch Slovenska.

■ RÁZNOSŤ MATICE

Organizovaná reakcia zo strany Verejnosti proti násiliu v spojitosti s maďarskými hnutiami a stranami mala snahu okamžite využiť tento pohyb na presadzovanie menšinového autonómneho usporiadania, na čo MS jednoznačne vyhlásila: „Slovensko je neoddeliteľné!“ Medzinárodné právo nepozná pojem „právo

na sebaurčovanie národnostnej menšiny“, ale len právo na sebaurčenie národa (20. 6. 1992).

Politická a občianska roztrieštenosť pohnutej doby vyvolala potrebu podnecovať národ na formy kooperácie, ktorými sa dospeje „k národnej prosperite“. Tie mali zbaviť národ „náboženských, stranických alebo spoločenských rozporov“, aby sa zjednotil na pôde kultúrnej Európy formou „generálneho pardonu“ za veci výsostne národné a všeobecnej prosperity, k čomu slúžil aj duch a odzva Celonárodných cyrilo-metodských osláv na Devíne (4. – 5. júla 1992).

■ HLADANIE CIEST

Séria Stolov národnej dohody od roku 1991 od refektára kláštora františkánov v Bratislave až po pôdu dnešnej NR SR priniesla desať unikátnych rokovaní MS s politickými stranami a hnutiami na Slovensku. Ich nosným cieľom nebol len dialóg o národných, ľudských a menšinových právach, stave štátneho jazyka na slovenskom juhu, školstva, kultúry, náboženského života, ale aj hľadanie ciest na vzájomné porozumenie a urovnávanie napätých vzťahov

medzi Slovámi a občanmi maďarskej národnosti, odrážajúcich sa od záverov Stretnutia Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch. Matica slovenská ako jedna z podstatných mobilizačných síl zastupujúca Slovákov doma i vo svete nadobudla v podpore týmto snahám nevidanú autoritu doma i v zahraničí.

Po „naťahovačkách“ o pomlčku, novú ústavu z pražskej kuchyne, vďaka politickým diskusiám predložila Matica svoje návrhy k novej Ústave SR (16. 1. 1992) a s tým súvisiace stanovisko voči snahám predstaviteľov maďarských strán implantovať v rozpore s medzinárodným právom do života kolektívne práva. K jej najvýznamnejším krokom patrí príprava návrhu Preambuly Ústavy SR Romanom Kaliským, vtedajším podpredsedom a členom predsedníctva MS, ktorý odovzdala SNR 3. 8. 1992. Vďaka Stolom národnej dohody Celonárodným zhromaždeniam, Stretnutiam v Šuranoch, matičným celoslovenským pohybom za suverenu a štátnosť sa Matica stala majiteľom jedného originálu Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky (júl 1992) a Ústavy SR (september 1992).

Usilie národa aj pod mobilizačnými krokmi MS vyústilo do obnovy štátnosti SR 1. januára 1993.

■ KAMIENKY Z MOZAIKY

V mozaike národno-obranných a národno-strategických subjektov v tom dramatickom čase mali levi podiel najmä Umelecký odbor MS a Slovenské národné noviny. Výrazne pomohli celoslovenský terén nielen informovať, ale i mobilizovať a oduševňovať umeleckými národnými programami v odhaľovaní skrytých zákutí slovenských národných dejín, obnažovaním zákernosti neprajných síl voči požiadavkám o dejinný výstup Slovenska zo štátneho federatívneho zväzku a jeho opodstatnené miesto ako historického národa Európy na mape jej suverénnych a samostatných národov a štátov. Škoda, že práve teraz, keď by sa matičný umelecký odbor zišiel ako kontrast bezbrehej liberalizácie a likvidácie národných hodnôt, v návale umeleckých gýčov a účelových falošných mediálnych falzifikácií, už toto kreatívno-intelektuálne združenie nefunguje. Všetkým živým a neživým, ktorí

sa o to zaslúžili, patrí na tomto mieste naša úprimná spomienka a vďaka. Tá patrí aj redakciám SNN v Martine a Bratislave, ktoré vyvinuli enormné úsilie na presadzovanie matičných a národných výstupov, dokázali osloviť slovenský národ a stali sa tribúnou historického národného obdobia, nevidanej a sotva docenenej hodnoty. A to plnia aj dnes opäť v záplave tzv. blogových, neslovenských printových a internetových médií ako národná populárka na slovenskom i svetovom mediálnom trhu.

■ ŠURIANSKE ODOZVY

Šuriansky matično-občiansky protest nemá na Slovensku obdobu. Tisíce Slovákov doma i zo zahraničia sa vyše dvanásť rokov stretávalo v záujme riešiť nový jazykový poriadok na Slovensku, rozkmášaný bývalým internacionalistickým boľševickým systémom (1948 – 1989). Množstvo záverov, memoránd, vyhlásení, otvorených listov a inej korešpondencie s najvyššími štátnymi miestami nám otvorili dvere do vládnych kabinetov, k diplomatom, zástupiteľstvám, na aktívnu a odbornú účasť na zahraničných seminároch a sympóziách v Európe na tému ľudských a národných práv v nových medzinárodných pomeroch.

Ako sa však ukazuje, slovenský juh si žiada novú vzpruhu, „nové Šurany“ alebo iné teritórium na verejné stretnutia – na výmenu, zber a konfrontovanie poznatkov, názorov, skúseností z terénu, keďže politická stratégia často tieto problémy zahľieva. To si vyžaduje nielen nový program, ale aj novú legislatívu, ako nám takmer prorocky v roku 1998 vtedajší predseda Ústavného súdu SR Milan Čič napísal: „Osobitne som za normatívnu úpravu tých vzťahov, ktoré sú permanentne zdrojom nedorozumení a, žiaľ, aj nepodstatných provokácií.“ Aj také sú najnovšie skúsenosti z jazykovo zmiešaných území SR, kde registrujeme tzv. tiché kolikovanie slovenského juhu aj aktivity zahraničných iredentistických spolkov na suverénnom území SR v rozpore s Parížskou zmluvou z roku 1946, ktorú dodnes nikto nezrušil a platí minimálne na celom území EÚ.

K tejto téme sa akiste budeme v SNN ešte vracaať. Najmä preto, že lavína informačných tlakov aj zistného vábenia zmieta mladých Slovákov do osídli cudzoty a likvidácie dejinných zápasov o seba a svoj post. Kiež by aj tento moment bol odrazovým mostíkom na sériu „memoárov“ ukoťujúcich a prehľbujúcich národnú a štátnu pamäť Slovenska.

BESEDNICA

Vždy, keď sa pozriem na nejakú knihu, ktorú som už prečítal, vynorí sa mi v pamäti ani nie tak celý príbeh, ale skôr iba malá epizóda z románu. Tak to bolo aj s príbehom Tomáša a Terezy, ale i maliarky Sabiny v románe Neznesiteľná ľahkosť bytia od svetoznámeho česko-francúzskeho spisovateľa Milana Kunderu. Vieme, kto bol Milan Kundera, a vieme aj to, že bol dvakrát prijatý a dvakrát vylúčený z komunistckej strany. No nedá sa mu uprieť jeho spisovateľský talent, ľudia ho čítajú, jeho romány idú na dračku, aj keď sa o ňom jeden čas hovorilo a písalo, že v päťdesiatych rokoch ušiel v Prahe istého „agenta“ Miroslava Dvořáčka. Ten potom putoval do väzenia a z Kunderu sa stal svetoznámy spisovateľ. On to síce poprel, no nie som „upeňkár“, aby som sa hrabal v jeho minulosti. Nechajme preto prehovoriť maliarku Sabínu. Zaspomínala si, keď už bola v Spojených štátoch, na prvomájové sprievody a na to, ako nadšene ľudia pochodovali a iní zasa to nadšenie iba predstierali. Orchestre vyhrávali do pochodu a panstvo na tribúnach si s pochodujúcimi vymieňalo radostné

úsmevy. Bol to vtedy pochodujúci súhlas s komunizmom.

Teraz po desiatich rokoch, čo Sabina opustila Česko-Slovensko, viezla sa v aute s istým senátorom. Boli s ním aj jeho deti, ktoré keď

torove detičky zašli za roh, tri z nich zmlátili to štvrté. Aj to patrí k americkému spôsobu života, pomyslela si. Ani Američania sa nemôžu naparovať, že v ich krajine žijú iba šťastné a hravé deti.

poslankyne dostali pred kamerami viac miesta ako prezident alebo premiér. Po ostatných v médiách ani len pes neštekol. Rovnako zatiahli cel Slovensko do svojich aktivít aj Erika Juriniová a Natália Bláhová,

slav Procházka to vedel presne, pretože už pred voľbami sľuboval, že bude presadzovať zákon, aby už šesťnásťročná deti mohli ísť k urnám. Spoliehal sa na ich naivitu a chcel ju využiť vo svoj politický prospech. Podobne sa zachovali aj naši pedagógovia, keď do boja za svoje mzdové požiadavky zatiahli žiakov. Páni Vladimír Címrman a Branislav Kočan sa vtedy spokojne tvárili, keď pozorovali, ako stovky detí spontánne a vraj dobrovoľne pochodovali po uliciach mesta, vyvolávali heslá, mávali transparentmi a trieskali do bubnov. Nepočul som však ani o jednom prípade, že by títo páni, keď už vyslali svojich žiakov do života, odpovedali ich aj na Úrad práce, keď nenašli na pracovnom trhu uplatnenie. Aby im pomohli sa tam lepšie zorientovať.

Videli sme aj to, ako Hitler vešal trasúcimi sa rukami železné križe na hrud' štrnásťročných výrastkov, i to ako sa štrnásťroční výrastkovia ozbrojení samopalmi a nožmi vyškierali do kamery, keď sa predtým aktívne podieľali na strašnej a krvavej poprave Kaddáfího.

Deti by sa mali čo najdlhšie venovať svojim hrám a záľubám... Nikdy by nemal nikto zneužívať ich naivitu a neskúsenosť na svoje politické ciele.

Deti ako nástroj politiky

Rudolf SLEZÁK

dorazili do cieľa, vybehli na trávník, behali a šantili. Senátor sedel v aute, kochal sa pohľadom na behajúce postavičky a potom sa obrátil k Sabine: „Pozrite sa, tomu hovorím šťastie.“ Za tými slovami bola radosť z toho, ako deti šantia a ako u nich v Amerike rastie tráva. Sabina vtedy spozorovala na jeho tvári niečo podobné, čo videla aj na tvárach ľudí z tribún. Aj oni mali radosť z toho, keď im detičky zo sprievodu mávali šatkami alebo kvetmi. Aj oni si mysleli, že vytvorili pre ne šťastné podmienky na pokojný život, aby mohli šantit', naháňať sa a behať po trávě. Sabina však postrehla, že keď sená-

Aj v našich končinách rastie tráva a deti po nej behajú a šantia. Najhoršie zo všetkého však je, ak sa niekto pokúša zapliesť ich do politiky. Robili to nielen komunistickí papaláši, ale robí to aj súčasné politické panstvo. Len si spomeňme, aký rozruch po celom Slovensku vyvolali poslankyne Nicholsonová a Petrik len preto, že chceli mať v parlamente aj svoje čerstvo narodené ratolesti a potrebovali dôstojné podmienky na ich prebaľovanie. Celé Slovensko bolo vtedy zatiahnuté do ich požiadaviek. Akoby nebolo nič dôležitejšie, akoby iné pracujúce ženy nemali aj horšie trápenia. To iba tieto dve

ktoré sa rozhodli zlikvidovať detské centrum Čistý deň. Predvádzali sa takmer každodenne pred kamerami na tlačových besedách, hromy a blesky vrhali na toto centrum. Len na jednu vec nepristúpili, aby sa vo verejnej debata stretli aj s rodičmi detí umiestnených v tejto inštitúcii. Veľmi dobre vedeli, že ich poriadne našťvali a že by v diskusii s nimi pohoreli. Je to však iba jeden z prípadov, ako urobiť z detí nástroj na politické ciele, ako sa čo najdlhšie udržať pred kamerami.

V tejto súvislosti sa však vynára aj otázka: kedy vlastne prestávajú byť deti deťmi. Neúspešný politik Rado-

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

„Spisovateľ alebo novinár príbeh vyhľadáva, zatiaľ čo bloger je sám príbehom. Narácia blogu je autobiografický román, ktorého autorom, rozprávačom, témou a hlavnou postavou je bloger.“ Pavol Rankov. V súčasnosti stále viac ľudí používa vo svojom každodennom živote sociálne siete. Okrem písania statusov je rozšírené aj blogovanie. Mnohí bádatelia považujú blog za sociálne médium. Jeho názov je skratkou anglického slova weblog a jeho autormi sú novinári alebo ľubovoľní používatelia internetu, ktorí si blog založia. Autorom blogu môže byť v podstate ktokoľvek, kto má záujem o takéto kreatívne využitie.

Blogosféra

Existuje niekoľko definícií pojmu blog. Najčastejšie ho definujeme ako online denník, kde jednotlivci, skupina alebo korporácia prezentujú svoje postoje, aktivity, myšlienky. Niektoré blogy prezentujú vlastný materiál, ktorý bol prvotne vyprodukovaný blogerom, iné slúžia ako filtre informácií a hyperlinkov odkazujúcich na pôvodné zdroje. Blogy majú vo väčšine prípadov pod článkami možnosť diskusie pre čitateľov, kde môžu napísať vlastný komentár, a tak sa zapojiť do diskusie. Obsah blogu je kolážou udalostí z reálneho života blogera (offline) a tých, ktoré sa odohrali v internetovom priestore (online). Zároveň ho môžeme považovať za mimoriadne efektívny komunikačný kanál, pretože čas medzi napísaním príspevku, jeho uverejnením a prečítaním na blogu je veľmi krátky. Existuje toľko druhov blogov, koľko existuje blogerov. Blog je spôsob sebareprezentácie blogera a každý bloger svojmu blogu vtláča pečať osobitosti. Ako nenájdeme dvoch rovnakých ľudí, tak nenájdeme ani dva rovnaké blogy.

Blogy sú populárne nielen medzi mladými ľuďmi, ktorí prostredníctvom nich oboznamujú okolie o svojich názoroch či záľubách, ale napríklad aj medzi politikmi. Tí sa prostredníctvom blogov snažia priblížiť voličom. Jednoducho povedané — bloger je osoba, ktorá bloguje; vytvára materiál na blog. Obsah blogu má väčšinou písanú podobu, ale môže ísť aj o videá, fotografie, obrázky či audio nahrávky.

Blogovanie je najmä o komunite, ktorú blogy a samotní blogeri vytvárajú. Tento online priestor nazývame blogosféra. Blogeri sa poznajú, podporujú, navštevujú svoje stránky, robia spoločné blogové projekty. Blogosféru teda tiež môžeme považovať za sociálne médium, ktoré si predstavujeme ako ľadovec s povrchovou vrstvou tvorenou najnavštevovanejšími blogmi (k nim vedie najviac hyperlinkov a sú najčastejšie aktualizované). Pod povrchom blogosféry sa nachádzajú jednorazové, neaktívne blogy s malým počtom návštevníkov a pravidelných čitateľov, ktorých si často nevedia nájsť napríklad aj pre kurióznu tematiku. Blogosféra je priestor, ktorý žije vlastným životom a riadi sa hierarchiou, ktorá je nejasná tak v čase, ako aj v priestore.

Veronika GONDEKOVÁ,
Katedra slovenského
jazyka a komunikácie FF UMB
v Banskej Bystrici

Vyššie polovica Slovákov si myslí, že podozriví z korupcie sú všetci slovenskí politici

Deformovaná demokracia a jej nevydarené deti

Štefan SAMSON – Ilustrácie: Andrej MIŠANEK

S úrovňou demokracie, s jej podobou a fungovaním sú podľa rôznych prieskumov nespokojné vyššie tri štvrtiny obyvateľov Slovenska. Pozitívne ju hodnotí iba dvadsaťosem percent obyvateľov. Stále viac ľudí by chcelo vládu pevnej ruky, nastolenie a zabezpečenie dodržiavania poriadku, pretože taká demokracia, akú praktizuje náš súčasný politický systém, nespĺňa ich predstavy.

Zákony sa neuplatňujú pre každého rovnako, je veľa nespravodlivosti, zväčšuje sa priepasť medzi bohatými a chudobnými. Podobne je to aj v prieskumoch o korupcii. Vyššie polovica obyvateľov (58,7 percenta) si myslí, že do korupcie sú zapletení všetci, respektíve väčšina politikov.

STRATA DÔVERY

Občania čoraz menej veria politikom a politickým stranám. Prestávajú veriť aj štátu. Lenže štát ako inštitúcia je abstraktný a všeobecný pojem. On sám osebe nekoná. Konajú v ňom a za neho konkrétne osoby — prezident, predseda parlamentu a poslanci, predseda vlády, ministri, prokurátori, sudcovia, vládni úradníci, čiže sú to všetko politici a verejní činitelia, ktorí rozhodujú a konajú v mene štátu. Viniť štát a nadávať naň by sme nemali, alebo keď už tak robíme, pohaniť, viniť a trestať by sme mali jeho konkrétnych predstaviteľov, ktorí konajú, resp. nekonajú na prospech štátu, na prospech jeho obyvateľov. A tak je to aj s politickými stranami. Každá z nich predstavuje konkrétnych ľudí, politikov, ktorí nám robia dobro, zlo, spríjemňujú, resp. kazia a zhoršujú náš život.

Nedôvera k politikom a politickým stranám má svoje príčiny. Tie sú najmä v ich odtrhnutosti od reality, od obyvateľstva, v ignorovaní jeho potrieb, v zahľadení sa do seba, v uprednostňovaní a presadzovaní osobných a stranických záujmov. Opak by mal byť hlavným poslaním politikov. Mali by konať tak, aby ich práca, to znamená ich rozhodovanie a činnosť, boli na prospech verejnosti. Realita u nás, u našich politikov a politických strán tomu však nenasvedčuje. Preto ich verejnosť nemá v láske a neobľubuje ich. Verejnosť vidí, že osobné a stranické záujmy nadradujú nad všeobecné blaho. Uvádzať príklady, ktoré by túto skutočnosť potvrdzovali, nie je ani potrebné, vidieť ich všade, na každom kroku a na každom mieste.

AKOŽE DEMOKRACIA

Demokraciu ako vládu ľudu, vládu na prospech ľudu v našom politickom systéme politici a politické strany znevážili. Politikom a politickým stranám slúži demokracia a jej nástroje na vlastné obohacovanie aj na korumpovanie. Ak je korupcia vo verejnej správe, tak ako to často počujeme, organizovaná, zakryvaná a tolerovaná štátnou mocou a vládnymi úradníkmi, jasne to hovorí o zlyhavaní a nezvládnutosti demokratizácie politickým systémom v riadení štátu. To je aj hlavná príčina, že

dlhšie usmerňuje osudy štátu, síce sľubovala, ale doteraz nepredložila zákon o politických stranách a o ich transparentnom financovaní. Parlament ho preto ani nemohol prijať. Aj zverejňované majetkové priznania politikov a verejných činiteľov sú nedostatočné, neumožňujú verejnú kontrolu, sú formálne, len aby boli a v podobe, v akej sa robia, neplnia úlohu, ktorú majú, sú vlastne zbytočné. Na prospech politických strán je ušíť náš aj súčasný volebný systém. Treba ho zrejme zmeniť prinajmenšom na väčšinový alebo lepšie na kombi-

náš štát nie je taký efektívny, ako by mohol byť. Zo zlého a málo efektívneho hospodárenia s verejnými zdrojmi, a tým nízkej efektívnosti štátu, pramenia aj nízke príjmy a kúpyschopnosť domácností. Naše mzdy a platy by mohli byť vyššie. To by však musel štát lepšie fungovať a efektívnejšie hospodáriť a politici sa ináč správať. Nečudo, že rastie nespokojnosť ľudí a nedôvera v politikov a politické strany. Demokracia v dôsledku svojho zlého fungovania a bujnenia korupcie je na posmech — plače, nie je skutočná, ale len predstieraná demokracia. Takouto nie je ona sama osebe, ale takouto ju robia politici a zle fungujúci systém politických strán.

Čoraz viac sa vo verejnosti ozýva, že riadenie nášho štátu nepotrebuje politikov, ale potrebuje odborníkov. Z nezodpovedného konania politikov sa generuje ďalší názor, že relatívne veľké dotácie pre politické strany a vysoké platy politikov zo štátneho rozpočtu, odhlasované samotnými politikmi — poslancami v NR SR, sú zlé riešenie. Značná časť verejnosti je presvedčená, že financovanie politických strán také, aké je u nás dnes, je neopodstatnené a treba ho zmeniť. Strana Smer-SD, ktorá

novaný, zmiešaný. Voliči už nechcú voliť politické strany, ale osobnosti a odborníkov, ktorí by rozumnejšie a efektívnejšie riadili štát.

INICIATÍVA KOTLEBU

Verejnú mienku proti vládnucim politickým stranám v poslednom období využíva Ľudová strana Naše Slovensko. Jej poslanci v minulom roku predložili do parlamentu novelu platného zákona o politických stranách a politických hnutiach. Urobili to možno zámerne, možno provokatívne, aby ukázali, že sú iní ako ostatní, pravdepodobne vedomí si toho, že súčasné politické strany sa nestotožnia s ich zámerom. V návrhu zdôvodňovali, že ním chcú znížiť výdavky štátneho rozpočtu a tiež zosúladiť financovanie politických strán s našou ústavou. V nej sa totiž jasne uvádza, že politické strany a politické hnutia, ako aj spolky, spoločnosti alebo iné združenia sú oddelené od štátu. Podľa nich však nijaké politické zoskupenie nemôže byť považované za oddelené od štátu, ak je z neho priamo financované. Keď sú politické strany priamo financované zo štátneho rozpočtu, taktó vlastne porušujeme Ústavu SR. Kotlebovci navrhovali, aby činnosť

politických strán a hnutí sa financovala výlučne z dobrovoľných príspevkov členov a sympatizantov strán. Plénum parlamentu predloženú novelu nepodporilo a 16. júna minulého roka ju neschválilo. A dôvod: ani vládnucim a ani opozičným stranám samofinancovanie nevyhovuje, bolo by pre nich vraj nepostačujúce...

Na druhej strane mohla ísť strana ĽSNS príkladom a ako deklarovala pred voľbami — štátny príspevok by na svoju činnosť po voľbách 2016 neprevzala. Neurobili však tak.

To, že pre naše verejné financie sú politické strany a ich činnosť príliš drahé, akoby sa ich ani netýkalo. Pritom len za parlamentné voľby v roku 2012 získali strany Smer-SD, KDH, OĽaNO, Most – Hid, SDKÚ – DS a tiež SNS a SMK, ktoré sa nedostali do parlamentu, 48,115 milióna eura! Za výsledky v minuloročných voľbách, v roku 2016, dostali parlamentné strany dotácie vo výške 53,4 milióna eura. Peniaze na svoju činnosť získali aj politické strany KDH a SMK, ktoré sa do parlamentu nedostali. Za zisk troj- a viacpercentného kvóra dostali 2,3 a 1,9 milióna eura.

Dotácie pre politické strany sú podľa názorov verejnosti príliš štedré. Prečo by neboli, keď si ich schválili ony sami. Ak by sme porovnávali systém financovania politických strán u nás so susednými štátmi, tak sme priam rozhadzovači verejných zdrojov. V porovnaní povedzme s českým systémom, aspoň tak napovedajú údaje, sme trikrát štedrejší. Súčasné dotovanie politických strán z verejných zdrojov, už bez ohľadu na to, či ich činnosť hodnotíme tak alebo onak, by sa malo alebo zrušiť, alebo prinajmenšom zrealizovať, v každom prípade znížiť.

Pripomínať, že verejnosť s odporom hľadá na nadávanie, hádky, vzájomné podozrievanie a osočovanie medzi politikmi, vo vnútri politických strán a medzi nimi, v parlamente i mimo neho, je zbytočné. Kultúrnosť konania a správania, o potrebe ktorej zvyknú politici hovoriť, sa v poslednom období, najmä po parlamentných voľbách, podstatne zhoršila. Správanie niektorých politikov nie je nekultúrne, je hanebné, je pod úrovňou ľudskej dôstojnosti. Slušní ľudia sa hanbia za správanie a výčiny politikov — poslancov z niektorých politických strán. Treba len dúfať, že prijatý nový parlamentný rokovací poriadok a správanie sa podľa neho prinesie trochu viac kultúrnosti.

Treba zlepšiť veľa vecí, aby sme mali dobrý, skutočne demokratický štát. Budeme ho mať iba vtedy, ak odbornosť v rozhodovaní a riadení bude tam, kam patrí, kde je jej miesto — to znamená nad politikom, nad mocou politikov a politických strán. Odbornosť by mala byť vždy nad politikom a mala by mať prednosť pred politickými rozhodnutiami. Všade tam, kde politické rozhodnutia víťazia nad odbornosťou, dochádza k chybám, k nečestnosti, nespravodlivosti, k rozkrádaniu, ku korupcii a k neefektívnosti konania pri využívaní verejných zdrojov. Efektívne nakladanie so štátnym majetkom a čistota správania sa politikov patria k základným požiadavkám demokratického štátu a jeho obyvateľov. Priživovať sa na štáte nie je normálne, je nemorálne.

Autor je univerzitný profesor.
itulky redakcia SNN

Výstava v SNG venovaná dielu muzikológa a výtvarníka M. ADAMČIAKA

Výstava pre všetky ľudské zmysly

Alexander GO CZ – Foto: archív autora

Avízo o pripravovanej výstave s netradičným a tak trochu provokatívnym názvom Adamčiak, začni! sme už na stránkach SNN uverejnili v súvislosti s článkom o náhlej smrti muzikológa, výtvarníka a všestranného avantgardného umelca Milana ADAMČIAKA. Táto odbornou i laickou verejnosťou veľmi očakávaná výstava mala v priestoroch SNG slávnostnú vernisáž 23. marca 2017, bohužiaľ, už bez účasti hlavného protagonistu, ktorý zomrel uprostred jej priprav 16. januára tohto roku.

Avantgardné umenie aj napriek tomu, že mu režim do roku 1989 nebol naklonený, vygenerovalo na Slovensku viacero výrazných osobností. Milan Adamčiak patrí medzi ne, a preto sa spomínaná výstava radí v rámci SNG k udalostiam tohto roka. Ako uvádza galéria na svojej internetovej stránke: „Názov výstavy Adamčiak, začni!, na ktorom sa s kurátormi dohodol autor sám, sme sa rozhodli ponechať. Vyjadruje pioniersku povahu autorových tvorivých snažení a zároveň obsahuje aj autobiografický motív. Adamčiak začínal stále – v záujme o všetky oblasti kultúry sa stal bytostným intermedialistom. Sám hovoril, že ho zaujímalo ‚vedieť mnoho o niečom aj niečo o mnohom‘. Svoj autentický inter- a transdisciplinárny program postavil na prieniku vedy, hudby, poézie a vizuálneho umenia. Vytvoril obdivuhodné dielo v oblasti Novej hudby, vymyslel a realizoval množstvo originálnych hudobných nástrojov, zvukových objektov a akustických prostredí. Grafické partitúry, ktoré koncipoval v prepracovanej typológii, sú konceptuálnymi umeleckými dielami, ale sú

Novátorský umelec Milan ADAMČIAK.

aj nekonvenčnými skladbami, často interpretovanými domácimi aj zahraničnými hudobníkmi.“

PARTITÚRY AKO VÝZVA

Základnú časť výstavy tvoria grafické partitúry Milana Adamčiaka, ktoré provokujú svojou hravosťou,

často s ironickým podtextom, a keď si napríklad hudobník predstaví, ako by mal z týchto čiar, geometrických obrazcov a štruktúr hrať, už v samotnom princípe nemôžu vzniknúť dve rovnaké sklady. Kurátorka Lucia Gregorová Stach k tomu dodáva: „Možno povedať, že vďaka Milanovi Adamčiakovi má slovenský konceptualizmus vo svete ‚zvuk‘. Retrospektívna výstava predstavuje v hlavných črtách jeho osobnosť a mnohovrstevnú intermedialnú tvorbu od roku 1964 po súčasnosť: konceptuálne umenie, film, experimentálnu poéziu, hudobnú grafiku, akcie a happenings, objekty a autorské hudobné nástroje či výber z jeho osobitého archívu. Ako si želal autor, prehliadka je určená pre všetky zmysly návštevníkov, dokonca sa priamo v nej konajú sprievodné podujatia – diskusie, živé vystúpenia, programy pre rôzne vekové kategórie, hudobné interpretácie a performancie.“

Kurátor a kunsthistorik Michal Murín, ktorý bol blízkym priateľom Milana Adamčiaka, má azda najlepší prehľad o jeho diele. „Adamčiakova tvorba a umelecká kariéra

Unikátna šušľiková citara vyrobená z priečinka v stole.

sa úspešne začala v šesťdesiatych rokoch 20. storočia, keď sa veľmi mladý autor aktívne zapojil do neoavantgardných tendencií v slovenskom výtvarnom umení. V normalizačnom období sedemdesiatych a osemdesiatych rokov tvoril skôr skryte, neverejne. Záujem o Adamčiakovu tvorbu sa objavoval v niekoľkých periodických vlnách. Prvou vlnou bol začiatok deväťdesiatych rokov spojený so vznikom Spoločnosti pre nekonvenčnú hudbu a Transmusic Comp. až po Cageovu návštevu v Bratislave v roku 1992. Druhá vlna záujmu vznikla po roku 2000, keď realizoval samostatné výstavy v Nitre, Žiline a Bratislave. Tretia vlna záujmu prišla po uvedení dokumentárneho filmu Muzikológ tvorca (2009) Arnolda Kojnoka. V tomto dynamicky sa rozvíjajúcom období ukončila jeho tvorivú cestu náhla smrť.“

HRAVÉ NÁSTROJE

Okrem spomínaných partitúr sú lákavou súčasťou výstavy aj neobyčajné hudobné nástroje, ktoré Milan Adamčiak programovo vytváral. Keďže veľmi dobre poznal napríklad

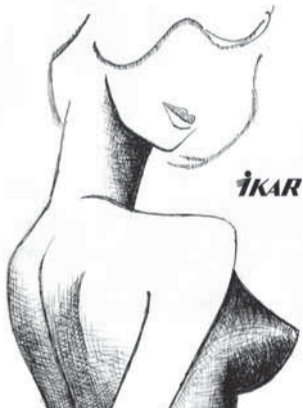
slovenské ľudové nástroje a vedel ich vyrobiť, odtiaľ bol len krôčik k tomu, aby začal vytvárať nástroje vlastné. Napríklad citaru z vyhodenej priečinky, takzvanú „šušľikovú citaru“, fujary z novodurových trubíc a mnohé ďalšie. Navyše pri svojich vystúpeniach, napríklad so zoskupením SNEH, nemal problém použiť ako nástroj hoci aj motyku alebo prázdne plastové nádoby od jogurtov. Ostatne, Milan Adamčiak si cítil svoje ružomerské korene a zdôrazňoval zástoj Slovenska vo svete hudby, a to nielen experimentálnej, ale aj vážnej, populárnej či folklórnej. Návštevník výstavy si teda skutočne môže zamestnať všetky zmysly. Zrak mu padne na často bizarné grafické partitúry so zvláštnym výtvarným čarom. Vzápätí príde na rad sluch, keď si zo slúchadiel môže vypočuť, ako túto rozšatanú kresbu interpretovali hudobníci, pre ktorých bola určená, hmat využije pri dotyku s autorovými hudobnými nástrojmi, no a chuť, chuť tiež tvorí a objavovať mu azda ostane, keď sa za ním zatvorí brána výstavy Adamčiak, začni!, ktorá v SNG potrvá do 4. júna.

Celkom slušná kapitola života

Juraj Soviar: Nemaľuj Ženu na stenu, Ikar, Bratislava 2017

KNIHA TÝŽDŇA

Juraj Soviar

NEMAĽUJ
ŽENU
NA STENU

Textár a básnik alebo básnik a textár. Nie je to v slovenskej poézii až taká výnimka. Mená ako Kamil Peteraj či o generáciu mladší a, bohužiaľ, už nebohy Jožo Urban to potvrdzujú viac než výrečne. O takmer ďalšiu generáciu mladší Juraj Soviar dokazuje vo svojej druhej knihe, že toto spojenie je funkčné, a prináša svieži vietor nielen do našej populárnej hudby.

Po zierke básni a pesničkových textov (Odkazovač, Slovart 2009) prichádza Juraj Soviar s novou zbierkou poézie. Píše o čase, v ktorom žijeme, a ten je rýchly, bláznivý, často bezohľadný a neraz sa nám zdá, že je všetko obrátené dolu hlavou. A Soviar tieto chvíle a pocity zachytáva. Pri čítaní jeho veršov máte pocit, že s ním, s Jožom Urbanom, so skupinou Elán a s Lubošom Zemanom sedíte niekde v bratislavskej viedke a zhovárate sa – o smútku, stratách, nachádzaní, mužských cieľoch a, pravdaže, o ženách. K tejto knižke možno patrí aj pohár dobrého vína. Mok a dobré verše treba vychutnávať po dúškoch...

Texty Juraja Soviara si možno práve pospevujeme spolu s Jožom Rážom alebo s inými spevákmi. Sám o sebe a o svojej tvorbe básnik píše: „Ako osemnásťročný chalan som bezočivo vletel do cesty najslávnejšej česko-slovenskej rockovej skupine. Z toho poučeného a divokého obdobia mi ostalo pre Elán zopár celkom slušne otextovaných pesničiek. A nasledovali ďalšie pre Vaša Patejdla, Janka Lehotského, skupinu Taktici či Paľa Drapáka. Súbežne s hudobníkmi mi prichádzali do života excelentní básnici a ľudia zároveň – Jožo Urban, Luboš Zeman a Boris Filan. A rozprávali mi vlastné životné príbehy vpísané do básní a textov. A k tomu len tak medzi rečou prirávali výborné knižky. Odvtedy uplynulo presne dvadsaťpäť rokov (1992 – 2017). Celkom slušná životná kapitola...“

(mab)

MEDAILÓN

Keď sa v šesťdesiatych rokoch začala preberať k životu slovenská populárna, najmä rocková hudba, vyrojilo sa niekoľko vynikajúcich hudobníkov, ktorí vytvorili takpovediac východiskový bod platný až do dnešných čias. K menám Ursíny, Varga, Hamel, Zbírka a mnohým ďalším určite patrí aj meno Janko LEHOTSKÝ.

Muzikant s nosom na hity

Narodil sa 16. apríla 1947 v Bratislave a tak trochu nezvyčajne vyštudoval na bratislavskom konzervatóriu tanec a hru na klavíri a ešte predtým absolvoval v ľudovej škole umenia hru na husliach. K tancu ho priviedla matka Ella Fuchsová-Lehotská, ktorá pôsobila ako primabalerína v českých a slovenských baletných súboroch, a v Bratislave založila a viedla baletnú školu. Keďže nemala dcéru, chcela odovzdať tanečnú štafetu aspoň mladšiemu synovi. Na konzervatóriu sa prirodzene dostal i ku komponovaniu hudby a založil svoju prvú kapelu Young Quartet. Ďalšie hudobné skúsenosti zbieral v kapelách Lubo Belák sextet, New Blues Five a Gentleman. Janko Lehotský sa preslávil predovšetkým v skupine Modus, do ktorej prišiel v roku 1972. Stal sa lídrom kapely a uplatnil v nej svoj kompozičný talent, čím sa podieľal na formovaní hlavného prúdu slovenskej populárnej hudby. Ako uvádza Encyklopédia jazzu a modernej populárnej hudby: „V skupine Modus sa Lehotský uplatnil aj ako spevák, vo svojom prejave vychádzal z rozvinutého bluesového a soulového ctenia a v spojení so zastretým, mierne chrapľavým hlasom vytvoril na slovenskej scéne osobitý farebno-výrazový register.“

Modus bol zrejme osudom tohto muzikanta, keďže v polovici sedemdesiatych rokov založil tretí Modus. Veľkými pismenami sa do hudobnej histórie zapísal Lehotského výlet do Košíc, kde objavil Mariku Gombitovú. V roku 1976 sa do Modusu vrátil Miro Zbírka. O rok vyhrali s pesničkou Úsmev Zlatú lýru a vypukla „modusmánia“. Po všetkých hudobníckych peripetiách je Janko Lehotský stále činný v našej populárnej hudbe a čochvíľa oslaví sedemdesiate narodeniny. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Neexistuje taká rozporná činnosť ako čakanie. Detváky čakajú na koniec vyučovania, prípadne – v širšom horizonte – na prázdniny. Ich rodičia zatiaľ túžobne vyčkávajú, kedy ratolesti vypadnú z domu. Kedysi bolo v móde aj čakanie na odchod do dôchodku, ale pri priemerných výškach dôchodkov je dnes toto čakanie podobne ako u zubára v znamení stresu. Ostatne, originál čakárne aj s príslušným nápisom sú v prvom rade tie spomínané doktorské a tie ďalšie na stanici. Voľakedy boli čakárne u lekára patrične schátrané, aby sa náhodou z čakania nestal

nejaký kultúrny zážitok. Dnes, najmä u súkromných lekárov, sú čakárne, kde je radosť čakať, ale čo z toho, že väčšinou nie je nijakou radosťou byť chorý.

sa divadlu úspešne roky vyhýbajú. Ani naši umelci nezaháľali a taký František Krištof Veselý nôtli: „Nečakaj ma už nikdy...“ pričom naopak húfy roztlúčených

čakaní. No aj napriek tomu ľudia, ktorí nemusia čakať, patria medzi zvláštnu kastu, medzi takzvaných onakvejších našincov. Takí nečakajú na katastrálnom úrade, stanici

vime dve hodinky, zdajú sa nám pri lúčení ako dve minúty. Niektoré čakania sú dokonca časovo neohraňované. Napríklad takí sitniarski rytieri už čakajú v Sitne stáročia, kým nám nebude najhoršie, aby mohli zakročiť. Z toho vyplýva ďalšie známe príslovie, že nikdy nemôže byť tak zle, aby nemohlo byť horšie. Keď už sme pri takýchto mystických veciach, spýtal som sa nemenovaného znalca tejto oblasti, že či sa aj po smrti čaká na vstup do neba. Odpovedal, že väčšinou áno a na to slúži očistec. Či tam majú ako v správnej čakárni aj časopisy a vešiak na svätožiary, nevedel. Do pekla sa však nečaká. Že vraj si túto výnimku vybavili politici a fiškáli.

Marek DANKO

Kto trpezlivo čaká, občas sa aj dočká

Čakanie je natoľko spojené s ľudským životom, že je pevne ukotvené aj v umení. Našlo by sa bezpočet obrazov, ktoré majú v názve čakanie, nehovoriac o hudobných dielach a literatúre. Pán Beckett napísal slávnu absurdnú drámu Čakanie na Godota, a tento názov sa tak vžil v širokých ľudových vrstvách, že ho sem-tam používajú aj ľudia, ktorí

žien čakali pred koncertnou sieňou, aby sa mohli svojho idolu po koncerte aspoň dotknúť. Samozrejme, zvláštny význam čakaní ako aktu si všimli aj obchodníci a hneď to použili v reklamách. Bez čakaní vám predajú nové auto, na ktoré vám takisto bez čakaní požičia nejaká nebankovka. Ak nebudete môcť daný úver splácať, aj exekútor sa určite objaví bez

technickej kontroly či v zdravotnej poisťovni. Vďaka svojim stykom a známostiam všetko vybaví ľavou zadnou a čakanie nechávajú na nás obyčajných smrteľníkov. My keď sa už musíme touto činnosťou zaoberať, aspoň si pri nej v duchu pofilozofujeme o relativite času. Napríklad čakáme na našu milovanú a desať minút sa vlečie ako storočie. Keď už spolu strá-

ČRTA

Storočnica. Kto ho poznal, tomu sa prvé slovo tohto stĺpčeka muselo vzpríeť. Lebo pre svoje širokásnske okolie bol Tibor Andrašovan večne mladý muž a elegán, aj keď ho zdobili strieborné vlasy – strapaté, ako sa na komponistu patrí. Syn kováča zo Slovenskej Lupče, jedno z deviatich detí v rodine, musel sa už po základnej škole ako štrnásťročný živiť sám. Našťastie, harmonika a klavír mu boli najbližšími priateľmi od detstva, takže mu pomohli k živobytiu – hrával, ako inak, po krčmách, kaviarňach a v tanečných kurzoch.

Andrašovanovo veľké jubileum

A keď si čosi našetril, trochu oneskorene stihol vychodiť bansko-bystrický učiteľský ústav – maturoval ako dvadsaťročný a škola ho odporučila študovať hudobnú vedu na Filozofickej fakulte vtedajšej Slovenskej univerzity. V treťom ročníku si pribalil aj štúdium kompozície na bratislavskom konzervatóriu, vtedy najvyššej hudobnej škole na Slovensku. V roku 1941 získal na fakulte aprobáciu profesora hudobnej výchovy pre gymnáziá a v roku 1947 absolvoval na konzervatóriu v odboroch kompozícia (u profesora Suchoňa) a dirigentstvo (u prof. Schimpla) s trochou meškania – rok stratil účasťou v SNP.

Po vojne absolvoval nadvstavbu z teórie umenia u prof. Nejedlého na Karlovej univerzite v Prahe a stáže u vrcholných českých dirigentov tých čias. Medzitým učil v Mýte pod Dumbierom a v Modre a odtiaľ už viedla krátká cesta do opery Slovenského národného divadla. Najprv bol korepetitorm, potom dramaturgom, napokon dirigentom opery, až prichádza jeho veľké obdobie – v roku 1955 sa stáva umeleckým riaditeľom Slovenského ľudového umeleckého kolektívu. Z tejto práce ho na niekoľko rokov vytrháva komponovanie, ale znova sa do SLUK-u vracia – a treba povedať, že s týmito špičkovým umeleckým telesom sú zviazané aj najväčšie tvorivé úspechy Tibora Andrašovana – skladateľské, organizačné, osobnostné. Práve on svojimi aktivitami v zahraničí, ale aj smerom k vtedajšej vládnej moci presadil a nakoniec aj zabezpečil viaceré zahraničné zájazdy nášho reprezentačného hudobného, speváckeho a tanečného telesa, ktoré priniesli skvelú reprezentáciu nášho folklóru, nadšené ohlasy a skvelé recenzie. Ak sa dnes povie „svetoznámy SLUK“, je to aj zásluha večného mladíka Tibora Andrašovana, ktorý by mal 3. apríla rovnú stovku.

(jč)

SLUK a ANDRAŠOVAN majú dlhé dejiny.

Pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil spisovateľ, prekladateľ a politik Dušan SLOBODNÍK

Spisovateľ v súkolí stigmatizovanej doby

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív

Dvadsaťte storočie bolo mimoriadne bohaté na dejinné zvraty, zasahujúce do životov miliónov ľudí na celom svete, ale najmä v Európe. Pokiaľ sa často turbulentné osudy týchto ľudí zachovali len v ústnom podaní prenášané cez generácie a postupne zabudnuté, tvoriví ľudia, najmä spisovatelia, ich väčšinou zakomponovali do svojich diel a takto ich uchovali pre tých, ktorí prichádzajú po nich. Medzi takýchto výnimočných tvorcov patril aj prozaik a prekladateľ Dušan SLOBODNÍK, ktorý by sa v týchto dňoch dožil deväťdesiatich rokov.

Dušan Slobodník sa narodil v roku 1927 v Pezinku. Ľudovú školu a gymnázium navštevoval vo Zvolene. Maturovať mal koncom školského roka 1945, ale mesiac predtým ho pri prechode frontu zatkli príslušníci sovietskej vojenskej organizácie Smerš a odsúdili na pätnásť rokov nútených prác v stalinových pracovných táboroch.

■ SMER GULAG

Dôvod, prečo Dušana Slobodníka zatkli príslušníci sovietskej tajnej služby, bol na dnešné časy absurdný, no vo vtedajšej čerstvo povojnovej dobe plnej udavačov, ktorí si chránili vlastnú kožu, prípadne si s nejakou rodinou vyrovnávali súkromné účty, nebol vôbec nezvyčajný. Na základe povolávacieho rozkazu sa ako osemnásťročný dostal do vojenského tábora Hlavného veliteľstva Hlinkovej mládeže v Sekuliach. Pre nespohľadnosť ho z tábora vylúčili. Jeho dlhoročný priateľ Viktor Krúpa o tom hovorí: „Mal osemnásť, chodil do gymnázia; byť členom Hlinkovej mládeže bola v rokoch vojny takrečeno povinnosť, podobne ako sa po februári 1948 stalo skoro povinnosťou vstúpiť do pionierskej organizácie. V mesiacoch vojny sa na právne fínsy bohvieako nebdalo... Dušan spolu s ďalšími zatknutými pochodovali – išli pešo zo Slovenska až do Nového Mesta nad Metují. Proces so zatknutými v Novom Meste nad Metují mal rýchly priebeh. Vynášali sa údajne len dva rozsudky – smrť alebo pätnásť rokov v tábore nútených prác. Dušan Slobodník neprijal krivdu bez odporu. Spýtal sa: „Prečo ma odsudzujete na pätnásť

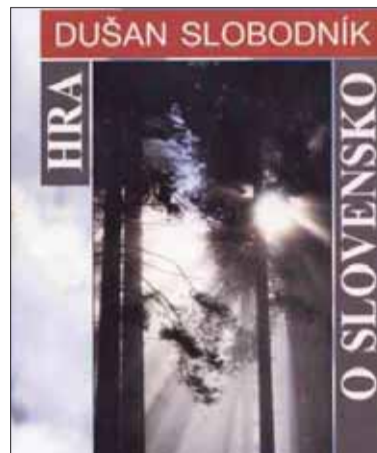

Dušan SLOBODNÍK vynikal duchom.

rokov, keď som nič neurobil? Odpoveď vraj znela: „My vieme, že si nič neurobil. Keby si bol niečo spravil, bol by to rozsudok smrti! Odsúdencov prepravili transportom do nehostinných končín na severe Sovietskeho zväzu. Zostali tu do smrti Stalina, prípadne do vlastnej smrti.“

■ NÁVRAT DOMOV

Dušan Slobodník sa teda vrátil domov na Slovensko až po Stalinovej smrti. Zmaturoval v roku 1954 na gymnáziu v Bánovciach nad Bebravou. V rokoch 1954 – 1958 študoval slovenčinu a ruštinu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, no ako politicky nespoľahlivého ho zo štúdia vylúčili a doštudovať mohol až po rehabilitácii v roku 1960 na Karlovej univerzite v Prahe. V čase vylúčenia z vysokoškolského štúdia bol úradníkom v Banskej Bystrici, v rokoch

1962 – 1965 pracoval vo Výskumnom ústave káblov a izolantov v Bratislave, potom bol odborným pracovníkom v Ústrednej knižnici SAV, v rokoch 1969 – 1992 vedeckým pracovníkom a napokon riaditeľom Ústavu svetovej literatúry a jazykov SAV. V roku 1992 sa stal poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR. V rokoch 1992 – 1994 bol ministrom kultúry SR. Od roku 1994 bol poslancom NR SR za HZDS, kde najprv (1994 – 1998) pôsobil ako predseda Zahraničného výboru NR SR a po roku 1998 ako člen Výboru NR SR pre ľudské práva a národnosti. V rokoch 1994 – 1998 zastupoval NR SR vo viacerých stálych delegáciách v medzinárodných parlamentných organizáciách a po roku 1998 bol členom Stálej delegácie NR SR do Stredoeurópskej iniciatívy. Toľko strohé fakty, ktoré hovoria o spoločenskom

a politickom angažovaní sa Dušana Slobodníka. No oveľa dôležitejšia je jeho literárna tvorba a aktivita.

■ RENESANČNÝ AUTOR

Dušan Slobodník bol znalcom viacerých svetových literatúr a preložil vyše šesťdesiat prozaických, dramatických, básnických diel z angličtiny, francúzštiny a ruštiny. Široká bola aj škála jeho literárnych záujmov. Okrem množstva literárno-kritických štúdií, statí, článkov a recenzií, publikovaných časopisecky alebo knižne, vydal nasledujúce literárnovedné diela: Vzťah knižnej vedy a informatiky (1969), Súčasnosť sovietskej poézie a próza (spoločne s Vladimírom Čerevkom, 1975), Cesty k poézii (1976), Autori, diela, problémy (1977), Genéza a poetika science-fiction (1980), Cesty k próze (1981), Na ceste k syntéze (1983), Kontexty slovenskej poézie (1985), Súradnice poézie (1986), Vedecké a literárne poznanie (1968), Teória a prax básnického prekladu (1990). Zaslúžený čitateľský ohlas si získali jeho prozaické knihy Paragraf: Polárny kruh (1991), Proti sedemhlavému drakovi (1998), Hra o Slovensko (2000). Dušan Slobodník bol nositeľom viacerých medzinárodných literárnych cien a členom štyroch medzinárodných literárnych organizácií. Od roku 1998 bol nositeľom Radu Andreja Hlinku I. triedy.

Jeho priateľ Augustín Marián Húška o ňom povedal, že Dušan Slobodník nosil v sebe veľkú vieru a odhodlanie prekonať úder života. „Je úžasné, že ešte vo vysokom veku mal britký mozog, a to mal za sebou deväť rokov v gulagu. Bol polyglotom. Naučil sa viaceré jazyky práve v gulagu, aby intelektuálne lepšie vzdoroval. Bola to teda renesančná osobnosť.“

Dušan Slobodník zomrel v Bratislave 13. decembra 2001.

Mocní tohto sveta zavše stratia rozum natoľko, že umlčia aj slávikov

Janka Guzová – kráľovná chytľavých nápevov

Nechceme sa dotknúť žiadnej slovenskej speváčky ľudových piesní – súčasnej či z našej nesmierne bohatej minulosti, ale v myšliach a srdciach majú dve z nich predsa len výnimočné postavenie: v rezkách a veselých Janka Guzová a lyrických či smutných Darinka Laščiaková. Tá prvá má práve svoju nedožité storočnicu. Zozbierala a zvukovo, notovo a textom zaznamenala deväťsto slovenských ľudových piesní, zväčša z východného Slovenska, ktoré bolo jej rodným krajom (pochádzala zo Žakaroviec), stopäťdesiat najmilších vydala v spevníkoch Spevy nášho ľudu a Janka Guzová spieva, ale najmä ich svojim žiarivým hlasom a nenapodobiteľným temperamentom zaspievala národu a éteru.

Ján ČOMAJ – Foto: Miroslav STAŠKO

Rozhlas a gramoplatne boli od roku 1942 jej takmer denným chlebičkom, teda aspoň v čase, keď mohla spievať, lebo moc niekedy natoľko stratí rozum, že umlčí aj slávikov. A pritom ešte dokázala za tých nevela rokov slobodného účinkovania absolvovať neuveriteľných tisícšesťsto koncertov po slovenských mestách a dedinách, vo veľkých amfiteátroch, v drobných dedinských osvetových domoch i v školských telocvičniach. Veriť sa to človeku nechce najmä preto, že aj keď bola populárna ako máločko, režim jej doprial len dve relatívne krátke obdobia účinkovania, aj to od seba vzdialené.

■ STRMÁ KARIÉRA

Narodila sa 4. apríla 1917 v banickej rodine, vzdelávala sa v Levoči a Spišskej Novej Vsi získala pedagogické vzdelanie a na sklomku predvojnovej ČSR pracovala ako učiteľka hudby a spevu na umeleckých školách v Kluknave, Drienove, Krásnej nad Hornádom a Košiciach. Tam si ju ešte pred okupáciou Košíc všimli pracovníci prešovského vysielania Slovenského rozhlasu, aj tak trvalo ešte tri roky, kým ju zavolali pred mikrofón – mala vtedy práve dvadsaťpäť.

Slovenský folklór opäť prežíva jedno zo svojich lepších, nádejnejších období

Jej kariéra bola už potom prudká, koncert šiel za koncertom a v roku 1949 ju už ako všeobecne známu speváčku a pomaly aj skúsenú etnografku prijali do rozhlasu. Tu si rýchlo získala meno i obľubu, a to nielen spevom, ale aj folklórno-hudobnými reláciami, ktoré pripravovala. Ale rovnako rýchlo sa to minulo. Za jej účinkovanie v rozhlase „ľudáckeho štátu“ a styky so zahraničím (v USA mala – ako pomaly každý „vyhodňar“ príbuzných) ju začiatkom päťdesiatych

rokov vyhodili z rozhlasu, zakázali jej vystupovať a aby toho nebolo dosť, stopäťdesiat pesničiek, ktoré nahrala pre rozhlas a boli v jeho Zlatom fonde, museli technici zmazať. Nejednen si načierno nahral Guzovú aspoň pre seba.

Zákaz trval desať rokov. Prvý raz si verejne zaspievala až v roku 1962 – a bola to stále ona, dokonca jej nadšenci tvrdili, že ešte zrelšia a temperamentnejšia ako zamlada. Prešlo šesť rokov – a tu zrazu okupácia a norma-

lizácia a Janka Guzová vyplašená aj vlastnou skúsenosťou z päťdesiatych rokov sa aj s manželom, dekanom Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave zbalili a emigrovali do USA.

■ CENA SRDCA

Získala americké občianstvo, ešte si zaspievala s krajanmi, Kanadská slovenská liga jej udelila svoje najvyššie vyznamenanie Cenu slovenského srdca a zrazu prišli choroby. Absolvovala päť operácií, ale vždy sa vrátila pomerne svieža medzi svojich najmilších – k manželovi a dcére. Až posledné roky strávila na invalidnom vozíku.

Zanechala nám čarovné pesničky a knihu spomienok Piesňou otvárala srdca, ktorú v roku 1997 vydala Matica slovenská. Odišla ako sedemdesiatpäťročná Newyorčanka 20. februára 1993, pochovaná je však v rodnej zemi – na Národnom cintoríne v Martine.

Kto si Janku Guzovú alebo aspoň jej hlas pamätá, možno mu práve teraz prišli na myseľ nezabudnuteľné pesničky – Šumna ja bula, Mila moja, pušč me dnuka, A okolo Levoči, Zasišla som bobovníka, Ej, na tarky, na tarky..., A ja taka dzivočka, cigilingibom...

Šaliensky Matko Jozefa Cigera Hronského opäť potešil Súťaž so živým posolstvom

Text a foto: Igor VÁLEK

Keď jar preberá od zimy žezlo vlády, v mestečku Šaľa sa medzi deťmi objaví chlapec. Šarvanec s klobúčikom posoteným nabok a spod neho vykúkajú nielen pramienky vlasov, ale najmä sa pod ním roja myšlienky inšpirované múdrosťou predkov.

Aj takýmto, povest' pripomínajúcim úvodom môžeme uviesť dobrú zvesť. „Povest'“ o tom, že 24. marca vyvrcholil už 24. ročník súťaže Šaliensky Matko Jozefa Cigera Hronského. Súťaže v prednese slovenskej povesti, ktorá je mimoriadne potrebná. Priam nevyhnutná!

■ BEZ PORAZENÝCH

Pripomeňme si jej históriu a pouvažujme aj nad súvislosťami súťaže, ktorá – priam ako olympiáda – nemá porazených. Vieme, že kdesi na začiatku bolo hovorené slovo odrážajúce zážitky, skúsenosti – ale aj ponaučenie. Potom prišli príbehy – rozprávky a povesti. Už aj písomne zaznamenané. Aj keď povesti – vytvárajúce osobitý poklad ľudovej slovesnosti – sú mimoriadne pevným a dôležitým pilierom. Poznanie aj uvedomovanie si náležitosti k národu. V prípade detí navyše prirodzeného precitovania toho, čo im je blízke a zároveň v ušiach genetickej pamäti (a podvedomia, čo vytvára ozvenu) znie ako volanie rodu. Aj keď povesti nie vždy presne odrážajú historické fakty, isté je, že sú podaním príbehov, ktoré zanechali silnú stopu v myšli človeka. No a ten sa ich – v úsilí poučiť mladších – rozhodol podávať ďalej. Určite aj preto povesti prekonali čas a stále sú tu. Veľakrát prerozprávane, no vždy vyvierajúce z pôvodného prameňa. (Tu treba pripomenúť unikátnu a stále sa rozrastajúcu matičnú edíciu kníh Povestová mapa Slovenska!) Pohládzajúce srdce i formujúcu sa dušu aj um detského poslucháča a neskôr čitateľa. V prípade súťaže Šaliensky Matko pridanú hodnotu predstavuje ochota niečo pozitívne sa naučiť a prostredníctvom prednesu tlmočiť aj ďalej. Povedzte sami – existuje hodnotovo aj formálne lepšie predložené posolstvo?!

■ OD MATEJA KU GABRIELE

Všetko uvedené stálo v roku 1991 pri zrode myšlienky, ktorá aj vďaka jej spoluautorovi, matičiarovi a vytrvalému „naplňateľovi“ Dr. Svetozárovi Hikkellovi – a mnohým spolupracovníkom, sponzorom aj priaznivcom – úspešne žije stále.

Atmosféra celoslovenského finále súťaže v prednese slovenských povestí v Šali.

Svetozár HIKKEL a deti, ktoré poznajú prostredníctvom povestí múdrosť predkov.

„Keď sa zrodil nápad, v kalendári bolo Mateja. A keďže krátko predtým v matičiaroch ešte čerstvo rezonoval dátum narodenia významného spisovateľa J. C. Hronského, originálny názov súťaže s priliehavým prívlastkom bol na svete!“ spomína Dr. Hikkel. Spočiatku súťažilo v okresných a obvodných kolách okolo troch desiatok žiakov a z roka na rok sa ich počet násobí. Kto napriek riadkom vyššie pochybuje o potrebe a sile takéhoto „zápoľenia“, tomu odporúčam, aby sa v daný deň vybral do Šale. Stane sa svedkom dopoludnia doslova preplneného entuziazmom, dobrým slovom a detskou radosťou z myšlienok, ktoré Slovákom patria už stáročia. Ale na vlastné oči uvidí

aj úžasné – priam povestí hodné – zmeny. Desiatky prirodzene detsky ostýchavých detí sa zrazu uvoľnene pohybujú v aspoň čiastočne zachovaných krojoch svojich prastarých mám a prastarých otcov. Ba ostých úplne mizne, keď im z úst plynú myšlienky predkov uložené do povestí a či do ich moderných podôb! Verte, mimoriadne inšpiratívne a povzbudzujúce to bolo aj teraz, keď bolo v kalendári Gabriely.

■ KAŽDÝ JE VÍTAZ

Medzi súťažiacich opäť zavítali vzácní hostia: spisovatelia a redaktori časopisov Slovensko a Slniečko, po niekoľkokrát prezident Ivan Gašparovič... Všetci vo svojich prího-

voroch zdôraznili potrebu takejto súťaže a poďakovali sa tak súťažiacim, ako aj tým, ktorí ich pripravovali, nezabudli na organizátorov. Nechýbali opäť ani slovenské deti žijúce za hranicami vlasti, tentoraz z Maďarska. Dorka Trenková a Alexandra Annusová z budapeštianskej slovenskej školy, ktoré sprevádzala učiteľka Anika Némethová. Z väčšej, tristo kilometrovej vzdialenosti – z dolnozemskeho Sarvaša, pricestoval siedmak Artúr Szrnka s učiteľkou Alenu Koscovou. „Delegáciu“ viedla predsedníčka Celoslovenskej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková, ktorá nám spokojne povedala: „Myslím si, že účasť na tejto celoštátnej súťaži a stretnutie s najlepšimi interpretmi zo Slovenska bola pre naše deti veľkým zážitkom a zároveň motiváciou na ďalšie štúdium slovenského jazyka a zdokonaľovanie sa v umeleckom prednese.“

■ POVESŤ ŽIJE!

Dôkaz, že ani tam nezapadli stále platné myšlienky slovenských povestí prachom! Je radostné konštatovať, že povest' stále patrí tak v priestore celej európskej kultúry, ako aj na Slovensku k najrozšírenejším žánrom. Súťaž sa postupne od prvých ročníkov vyprofilovala na celoslovensky dobre známu a veľmi obľúbenú.

Želáme jej organizátorom, súťažiacim, rodičom aj pedagógom, aby sa živá tradícia zachovala a aby každý rok pribúdalo všetko dobré, čo k nej patrí. Mimochodom, na dvere už klope štvrtstoročnica a organizátori pripravujú viacero zmien a určite aj niečo špeciálne, čo doteraz ešte nebolo. Sledujte pravidelne SNN a všetko sa dozviete v pravý čas. Nateraz sa so Šaliensky Matkom ľútime s radostným konštatovaním, že opäť zvíťazili všetci!

otázkach z pléna sa rozhovoril nielen o literárnej tvorbe, ale aj o svojom profesijnom živote spojenom tiež s finančnou a bankovou prácou a prácou a pôsobením na čele Matice slovenskej. Košičskí konzervatoristi tak mohli sledovať tok životných dát a udalostí, počas ktorých M. Tkáč zastával od začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia posty námestníka ministra financií, bol viceguvernérom SBČS pre Slovenskú republiku, viceguvernérom Národnej banky Slovenska, ktorej bol aj spoluzakladateľ a do augusta 1993 poverený jej riadením, v rokoch 1995 – 2010 bol vedúcim Archívu NBS. V tom čase absolvoval aj niekoľko odborných stáží v zahraničí, v rokoch 1993 – 1994 bol guvernérom Medzinárodného menového fondu za Slovenskú republiku, v rokoch 1997 – 2010 zastupoval Národnú banku Slovenska v Európskej asociácii pre bankovú a finančnú históriu so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom. Je autor, resp. spoluautor viacerých vedecko-teoretických a odborných statí, dvoch vysokoškolských skrípt a 24 kníh literatúry faktu z oblasti financií, bankovníctva, histórie aj beletrie. Od roku 2010 je predsedom Matice slovenskej.

v podaní študentov herectva a ľudových spevákov. Zaplnené auditorium však najviac potešili slová M. Tkáča. Po viacerých zvedavých

MATIČNÉ DEPEŠE

Prezidenti v klube

Slovensko-český klub v Prahe vznikol v roku 1996. Pod jeho strechou sa za uplynulých dvadsať rokov uskutočnili desiatky akcií, výstav, vernisáží, recitačných popoludní, večierkov, prezentácií kníh i koncertov. Azda najvýraznejšie sa do jeho dejín zapísal vznik jeho nového sídla – Slovenského domu v Prahe, ktorého prvú tehlu v roku 2014 symbolicky poklepali vtedajší prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič a prezident Českej republiky Miloš Zeman. Na počesť výročia klubu sa 27. februára v jeho priestoroch uskutočnilo odovzdávanie Ceny Milana Rastislava Štefánika, ktorá je reprezentačnou poctou Svetového združenia Slovákov v zahraničí a navrhol ju akademik sochár Ondrej (Zimka) IV. Cenu ako prvým udelili I. Gašparovičovi a M. Zemanovi.

(zp)

Levičania Hurbanovi

V evanjelickom chráme v Leviciach sa v nedeľu 19. marca uskutočnili služby Božie pri príležitosti dvestého výročia narodenia J. M. Hurbana. Tamojší Dom Matice slovenskej v súčinnosti so zborom EACAV v Leviciach pripravili pri tejto príležitosti aj odhalenie pomníka s bustou v areáli kostola. Na slávnosti sa popri hojne zastúpených občanoch mesta, levických evanjelikoch a matičiaroch zúčastnila aj poslankyňa NR SR za SNS Eva Smolková a reprezentanti samospráv z okolia Levíc. V kultúrnom programe vystúpili členovia speváckeho súboru Domovina. Na záver aktu odhalenia pomníka zaznela báseň Andreja Sládkoviča Nehaňte ľud môj, ktorej obsah verne vystihuje Hurbanovo životné úsilie. Vďaka Bohu za takého syna slovenského národa.

(mp)

Cena Martina Filka

Valné zhromaždenie Slovenskej ekonomickej spoločnosti ešte 28. mája minulého roka rozhodlo o udeľovaní Ceny Martina Filka – vynikajúceho mladého ekonóma, ktorý zahynul pred rokom počas tragickej udalosti na Dunaji. Laureátom ceny pomenovanej po bývalom riaditeľovi Inštitútu finančnej politiky sa môže stať slovenská osobnosť alebo osobnosť s pobytom na území Slovenska vo veku do štyridsať rokov za vedecký prínos v oblasti ekonomickej výskumu, hospodárskej politiky s pozitívnym prínikom do verejnej správy, ako aj za popularizáciu ekonomie. Cenu v tomto roku udelia prvý raz.

(se)

Spomínali na Bela

Pri 333. výročí narodenia vzdelanca európskeho formátu Mateja Bela pripravila ZŠ Očová, nesúca jeho meno, pietny spomienkový akt pri jeho pamätníku, na ktorom sa zúčastnili aj predstavitelia obce. Po položení kytice kvetov zaznela školská hymna, v ktorej sa Bel tiež spomína. V pripravenom programe potom žiaci recitovali svoje vlastné verše inšpirované slávnym rodákom. V SNN onedlho venujeme „veľkej ozdobe Uhorska“, ako Bela zvykli opisne označovať, dôstojný priestor.

(mv)

V Košiciach oživilo tradíciu stretnutí s matičnými spisovateľmi

Predseda Matice medzi konzervatoristami

Text a foto: Štefan KECEROVSKÝ

Na Konzervatórium Jozefa Adamoviča v Košiciach sa opäť vrátili matičné stretnutia slovenských spisovateľov. Oživila sa tradícia, ktorá mala medzi stredoškólakmi v metropole východu veľkú popularitu.

Matica slovenská, zastúpená matičným odborom v Košiciach-Myslave, oživila matičný projekt spred piatich rokov Matiční spisovatelia v slovenskej literatúre. Medzi konzervatoristov zavítal ako prvý predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, známy tiež rozsiahlou publicistickou a literárnou tvorbou. Na pôde školy ho privítal riaditeľ konzervatória Mgr. Róbert Galovics s vedením školy, ale aj predsedníčky MO MS z Ťahanoviec a košickej Terasy Andrea Takáčová a Emília Nótová. Život a dielo Mariána Tkáča prezentoval vyše stovke študentov predseda MO MS v Košiciach-Myslave František Mrva. Po jeho referáte nasledoval bohatý kultúrny program

Marián TKÁČ bol prvý účastník oživeného cyklu besied s matičnými literátmi v Košiciach.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Nech žije
generálny
riaditeľ!*

Otvorím televízor zavčasu ráno a cez celú obrazovku sviatí heslo: „Nech žije generálny riaditeľ!“ Otvorím televízor na pravé poludnie a čítam: „Nech žije generálny riaditeľ!“ Otvorím televízor v hlavnom vysielacom čase a... heslo: „Nech žije generálny riaditeľ!“ nevidím. Čože sa stalo? So znepekujúcim a s obhrýzaním si nechťov chvíľku sledujem priamy prenos zo seriálu *Národ tancuje* a vydýchmem si: kamera našla vysmiatého pána generálneho riaditeľa! A keď potom zaspievajú chlapi spod Kriváňa, mladší spomedzi nich odovzdá slovo najstaršiemu, teda najpovolanejšiemu, ktorý už prežil všelijaké „kulty“, ten vystúpi do popredia so spiežovcom v rukách. Zazvoní na ňom a pozve na scénu pána generálneho riaditeľa! Čakám, že mu ten spiežovec zavesí na krk. Nezavesí. Remeň, na ktorom visí spiežovec, je primálny na krk generálneho riaditeľa. A tak ho len preberá do vlastných rúk z rúk najstaršieho, teda aj najviac súvislosti chápujúceho chlapa spomedzi spievakov: „Zaveste ho nad vchod do Dvojbodky, nech každý, kto prichádza, zaspiežovcuje si na ňom! Na vašu večnú pamiatku, pán riaditeľ!...“ Alebo tak nejak podobne, napokon pozrite si to zo záznamu v archíve. Generálny riaditeľ s dojatím v hlase vyhlási: „Som prekvapený, toto naozaj nebolo nachystané...“

Možno bolo, možno nebolo. Ale fakty sú neúprosné: pán generálny riaditeľ, tuším ako štvrtý či piaty v poradí, teda tesne za prezidentom, predsedom parlamentu a predsedom vlády, kladie veniec k pamätníku celým národom práve oslavovaného Ludovíta Štúra, jeho televízia ho sníma a v priamom prenose ukazuje národu: hľa, kladie veniec a ukloní sa (aj keď jeho úlohou nie je klásť vence, ale kvalitne snímať tento akt a neprerušit' ho akurát vtedy, keď práve na rad – ako v poradí deviaty či desiaty? – prichádza delegácia Matice slovenskej). Ale aj inokedy a inde ho „jeho“ televízia sníma a priamo prenáša, deje sa tak pri všetkých možných aj nemožných eventoch (tak sa volajú udalosti, z ktorých sa koná priamy prenos). Generálny riaditeľ odovzdáva ceny ako na bežiacom páse najlepším hercom, herečkám, spevákovi, športovcom. Už len čakám, kedy herci, herečky a športovci začnú odmieňať jeho. Hľa, speváci – chlapi spod Kriváňa – už začali.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE

Bohaté a širokospektrálne aktivity – konkrétna odpoveď neprajníkom Zasadala Vedecká rada Matice slovenskej

Peter CABADAJ, vedecký tajomník MS

Vo štvrtok 23. marca 2017 sa zišla v Martine Vedecká rada Matice slovenskej (VR), ktorú tvoria významní slovenskí historici, literárni vedci, jazykovedci a vysokoškolskí pedagógovia. S vecnými pripomienkami vzala VR na vedomie predloženú správu o činnosti vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS v roku 2016 a plán ich činnosti v roku 2017 s výhľadom do roku 2018.

Z pohľadu tohto roka budú ťažiskové podujatia a edičné výstupy, ktoré reflektujú výročia a jubileá Jozefa Miloslava Hurbana, Andreja Radlinského a Antona Bernoláka. Ako odznelo v diskusií, bohaté a širokospektrálne aktivity vedeckých ústavov a odborných pracovísk MS sú jednoznačnou odpoveďou všetkým kritikom, ktorí problematizujú význam MS, jej činnosť, poslanie a budúcnosť. VR ocenila tiež fungovanie inter-ného grantového programu MS na podporu matičnej vedy a výskumu, ktorý existuje od roku 2013. Vláňajší finančný príspevok z tohto programu umožnil vydanie 15 kniž-

ných titulov z oblasti historiografie, slovakistiky, literárnej vedy a histórie, politológie, jazykovedy, kul-

turológie, národohospodárstva a života Slovákov v zahraničí. Podľa informácie matičného vydavateľstva ešte nikdy v novodobnej histórii nevydala MS v prvých troch mesiacoch kalendárneho roka toľko publikácií ako v roku 2017! V bohaté a inšpiratívnej diskusií členov VR rezonovali mnohé otázky týkajúce sa prehĺbenia rozvoja vedy v podmienkach MS, jej systematickej propagácie a prezentácie. Vedecká rada MS reagovala aj na nedávne úmrtia dlhoročných matičných vedeckých pracovníkov a funkcionárov Imricha Sedláka a Štefana Baranoviča.

Krajanský týždenník Kanadský Slovák oslávil sedemdesiate piate výročie

Periodikum s citlivým i citovým prístupom

Zuzana PAVELCOVÁ

Hrdosť, radosť, zadosť-učinenie aj potreba bilancovať a vidieť do budúcnosti – týmito slovami by sa dali charakterizovať emócie i zábery redakčného tímu periodika Kanadský Slovák, keď toto jediné slovenské krajanské periodikum nedávno oslavovalo svoje sedemdesiate piate výročie.

Kanadský Slovák je tlačovým orgánom Kanadskej Slovenskej ligy, ktorá v decembri tohto roka bude tiež jubilovať, keď oslávi osemdesiat rokov existencie. Neprerušité vydávanie sobotného týždenníka kanadských Slovákov sa viaže na dátum 5. marec 1942. Pol roka predtým sa na Piatom

kongrese Kanadskej slovenskej ligy rozhodlo o vydávaní vlastného časopisu. Prvým vedúcim redaktorom Kanadskeho Slováka bol Štefan Hreha. Periodikum si dalo za cieľ slúžiť nielen organizačným potrebám KSL, ale v rovnakej miere všetkým záujmom kanadských Slovákov v duchu kresťanského ekumenizmu. Ako komunikačný prostriedok malo byť, a aj bolo zjednocovateľom a kriesiteľom národného ducha a slovenskej spolupatričnosti v znamení hesla Za Boha a národ, a popritom utvrdzovalo v radoch slovenskej pospolitosti v Kanade cyrilo-metodský odkaz: Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane!

Od svojho vzniku časopis zme-nil niekoľkokrát vzhľad, štýl aj sídlo.

Po Montreale je ním dnes Toronto. Šéfredaktorský post zastáva už viac ako dvadsať rokov Július Behul, ktorému patrí uznanie za agilnosť, citlivosť aj citový prístup, ale aj za odvahu a bojovnosť. Je jeho zásluha, že Kanadský Slovák stále obsahuje články v materčine a že sa usiluje o zachovávanie a šírenie slovenskej reči v takej vzdialenej krajine, akou je Kanada.

Veríme, že Kanadský Slovák si uchráni a zachová svoju autenticitu ešte dlhé desaťročia, že bude i naďalej časopisom pre krajanov a o krajanoch, naďalej bude periodikom, ktoré bude spájať nielen informáciami, ale i srdcom, a že za jeho tvorbou budú i naďalej ľudia kreatívni, hodnotní a najmä ľudskí.

V Martine zasadal dozorný výbor Matice slovenskej Rokovali o stave matičného majetku

V Martine 24. marca zasadal dozorný výbor Matice slovenskej pod vedením jeho predsedu Štefana Martinkoviča. Ťažiskovým bodom rokovania bola informatívna správa o stave majetku Matice slovenskej.

V tejto súvislosti bolo na programe aj posúdenie obsahu vnútorných smerníc pri správe štátneho majetku, pri nakladaní s majetkom Matice slovenskej a zhodnocovaní nehnuteľného majetku v súlade so zákonom 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií za účasti riaditeľa technicko-investičného útvaru Matice slovenskej Branislava Kohúta. Dozorný výbor pre-rokoval aj správu o činnosti za rok 2016. V správe dominovali výsledky kontroly,

dohľadu a dozoru nad plneniami uznesení valného zhromaždenia z roku 2013, uznesení výboru a predsedníctva Matice slovenskej, ako aj programu činnosti MS prijatého na roky 2013 – 2017. Posúdil tiež, ako matičné orgány naložili s navrhovanými opatreniami DV MS. V ďalšej časti zasadania prítomní prerokovali a schválili osnovu správy o činnosti DV MS za ostatné volebné obdobie. Predložila ju valnému zhromaždeniu Matice slovenskej, ktoré sa uskutoční tento

rok v novembri v Liptovskom Mikuláši. Zoberali na vedomie informatívne správy o plnení svojich uznesení, informáciu o plnení rozpočtu Matice slovenskej za rok 2016 za prítomnosti riaditeľa finančno-ekonomického útvaru Jaroslava Gustináka, ako aj informáciu o predbežných výsledkoch plnenia podnikateľského zámeru za rok 2016 akciovej spoločnosti Neografia Martin, kde je Matica slovenská väčšinový akcionár.

(šm)

AKO NA TO?

Množiac sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročné predplatné: 26,- €

Polročné predplatné: 13,- €

Štvrťročné predplatné: 6,50 €

objednávajú telefonicky:

043 / 3812 838, 0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V čísle 8 SNN sme sa venovali nemeckým prezidentským voľbám a k tomu sme pripravili aj kvízovú otázku, keď sme sa pýtali, kto je dvanástym prezidentom v tejto krajine. Správna odpoveď: Frank Walter Steinmeier. Zo zaslaných odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Leontína Balgová, Kúty; Alžbeta Masnicová, Makov; Miroslav Kriška, Liptovský Mikuláš.

Slovenský folklór prežíva aj vďaka aktivitám MS jedno z tých lepších období. Aj v tomto čísle SNN prinášame črtu o jednej z jeho výrazných predstaviteľiek, ktorú preslávil najmä rezkové piesne zo Zemplína a Šariša a v týchto dňoch sme si pripomínali jej nedožitú storočnicu. Napíšte nám jej meno.

Svoje odpovede posielajte na známu redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do veľkonočných sviatkov.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

8. apríla

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel archeológ, publicista a autor historických štúdií Štefan Janšák (1886 – 1972)

– významný jazykovedec Ján Kačala, člen Spolku slovenských spisovateľov, má osemdesiat rokov

9. apríla

– dvestojeden rok od smrti zakladateľa Prešporských novín Daniela Tállayho (1760 – 1816)

10. apríla

– desať rokov, čo zomrel spisovateľ literatúry faktu, významný etnograf a kultúrny historik František Kalesný (1918 – 2007)

11. apríla

– dvestopätnásť výročie smrti rímskokatolíckeho kňaza Juraja Papánka (1738 – 1802), osvietenca, autora prvých zachovaných dejín Slovenska a Slovákov *Historia gentis Slavae*

– stodvadsaťpäť rokov od smrti bojovníka za naše národné práva a jedného z prvých politikov s víziou vlastnej štátnosti Štefana Marka Daxnera (1822 – 1892)

– literárny vedec a prekladateľ Dušan Slobodník, po vojne odvečený do gulagu (tam pramení jeho memoárová kniha *Paragraf: Polárny kruh*), po novembri '89 aj minister školstva, sa narodil pred deväťdesiatimi rokmi (1927 – 2001), pripomeňme, že do slovenčiny preložil vyše šesťdesiat románov z ruskej a anglo-amerického literatúry

12. apríla

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi sa narodil Rudolf Klačko (1892 – 1975), autor učebníc zoológie a skvelý prekladateľ; s Jozefom Cigerom Hronským pripravovali čítanky, vydávané Maticou slovenskou, redigoval matičné detské časopisy *Včielku* a *Slniečko*, prekladal ruskú klasickú literatúru i Brehmovo veľdielo *Život zvierat*

– storočnica historika a archeológa Bela Pollu, ktorý doslova vykopával naše najstaršie dejiny z hĺbin vlasti (1917 – 2000)

– spevák Pavol Habera má päťdesiatpäť rokov

13. apríla

– stopäťdesiatpäť rokov od narodenia skladateľa komorných hudobných diel, zberateľa a upravovateľa ľudových piesní, zborníka, šéfredaktora detského časopisu *Zornička* Ludovíta Izáka (1862 – 1927)

14. apríla

– dvestodvadsaťpäť rokov, čo vo Viedni zomrel banskoštiavnický vynálezca a astronóm svetového mena Maximilián Hell (1720 – 1792), brat profesora Banskej akadémie a autora unikátneho čerpania vód zo šacht i komplexu vodných diel – tajchov

– stodevďdesiat rokov od narodenia búrliváka Juraja Zvestoňa Bullu (1827 – 1898), v mladosti básnik a účastník národnodemokratickej revolúcie v meruósmom roku, dobrovoľník francúzskej cudzineckej légie v Afrike, cársky dôstojník v Krymskej vojne, neskôr vyšší štátny úradník a sudca

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil filozof a historik filozofie prof. Igor Hrušovský (1907 – 1978), autor dvadsiatich závažných filozofických diel, rektor Univerzity Komenského, podpredseda SAV, vybral a redigoval cyklus základných diel svetovej filozofie

(jč)